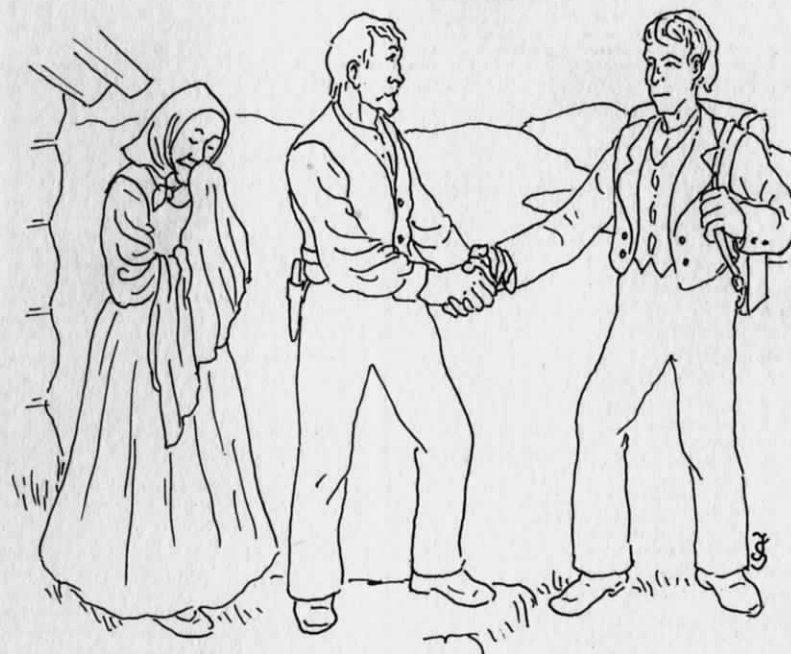

Gamalt frå Kviteseid

Nr. 8

ÅRSSKRIFT 1993

Utvandring til Amerika

Gamalt frå Kviteeid

Nr. 8

ÅRSSKRIFT
1993

Utvandring til Amerika

Red.: Øyvind T. Gulliksen

UTGJEVE AV KVITSEID HISTORIELAG

KVITSEID 1993

Innhald:

Innleiing ved redaktøren	s. 4
Tor O. Sanden, "Litt om utvandringa frå Vrådal til Amerika"	s. 6
James A. Skree, "Badger Valley, Minnesota: Vrådal in USA"	s. 10
Harry T. Cleven, "Med røtter i Kviteseid"	s. 26
Steinar Berge, "Hans Halvorson Haugan: Frå Morgedal til Seattle"	s. 32
Torjus Fjågesund, "Då Kviteseidfolk drog til Amerika: Auksjonar før avreise"	s. 33
Øyvind T. Gulliksen, "Amerikabrev til Kviteseid: ..... Fra brevsamlinga etter Olaf S. Houkom, 1870-1874"	s. 38
Carl H. Chrislock, "Henrik Shipstead: A Forgotten Idol"	s. 55

Teikning: John Skarprud.

ISSN 0801-6186

Trykk: BØ TRYKK AS - BØ

Innleiing

Ved mange navn i *Kviteseid Bygdesoge I Ættesoga* står følgende korte opplysning: "utvandra til Amerika". Dermed er disse for så vidt ute av bygda historie. Men utvandrerne tok bygda med seg, og vi skulle gjerne vite meir om hvordan livet arta seg for dem i USA. Spor etter de fleste av disse navna er det nå umulig å finne. I dette heftet henter vi likevel fram noen navn og knytter dem sammen i en større fortelling om utvandring fra Kviteseid. Heftet er det første med utvandring som tema. Forhåpentligvis vil det komme fleire i åra framover. I Kviteseids utvandringshistorie er det ennå mange ukjente tekster å ta av. Lundeberg-boka som kom ifjor var bare en begynnelse. Det er brev, dagbøker, minnestoff, familiehistorier og analyser som venter på å bli lest av fleire. Vi har til dømes mye stoff både etter Lars Aaker og Saamund Gudmundson som bare venter på å komme på trykk. Vi håper også på meir stoff om kvinner som utvandra. Dette heftet er dessvere temmelig mannsdominert!

Heftet begynner med utvandring fra Vrådal. Tor O. Sanden, ivrig lokal-historisk gransker, har denne gangen samla meir stoff om utvandringa fra sitt distrikt. James A Skree, aktiv i styret for "Telelaget of America" og bonde i Minnesota, har skrivi om et tidlig Vrådal-settlement i Minnesota, knytta til to utvandrerfamilier. Legg merke til de enorme barneflokkene! Det Skree gjør er å lage liv i familiefortellinger og bygge historia videre på de stutte fakta vi har i *Ættesoga*. Plutselig blir disse navna på utvandrerne til levende mennesker! Ingen har gjort det så grundig for Kviteseid før, og det er bare en amerikaner med sans for ættetradisjoner som kan gjøre det. James Skree har sendt oss begynnelsen til et viktig arbeid. Fortsettelse kommer.

Harry T. Cleven, prest i den amerikanske kirka i Oslo, oppvokst i Madison, Wisconsin, gir oss også minne knytta til Kviteseid-utvandringa fra en vinkel som ingen av oss har forutsetning for å vite noe om. Hvordan var det for en liten gutt å kjenne kontakten med formødrenes kultur i Wisconsin? Clevens bidrag er viktig, fordi denne kulturen nå er borte.

Steinar Berge fra Morgedal har henta fram opplysninger om en som utvandra til den amerikanske vestkysten. Slike småhistorier er det sikkert mange som sitter med, og vi vil gjerne at folk sender dem til oss.

Utvandring fra lokaldistrikt førte til store skifte i eiendom og eiendeler. Auksjonen var første synlige bevis på at nå var avgjørelsen tatt og det var

ingen veg tilbake. Torjus Fjågesund, pensjonert bonde, har leita fram auksjonsprotokoller for Kviteseid fra forrige århundre. Han har gjort det som få andre ville ha klart, nemlig å bli inspirert til å skrive dikt over lister i en støvete protokoll.

Amerikabrev til Kviteseid har blitt publisert i denne serien før, men først nå har vi muligheten til å følge en utvandrers første år i Midtvesten som ei samla fortelling gjennom fleire brev. Olaf S. Houkom skreiv mange brev heim til Kviteseid. Det første i 1870. Brev har ikke vært offentliggjorte før. Da heile familien hans utvandra, søsken og foreldre, tok de breva med seg til USA. Vi håper å trykke andre delen av brevsamlinga etter Olaf S. Houkom ved et seinere høve.

Professor Carl H. Chrislock, pensjonert professor i historie ved Augsburg College i Minneapolis, har skrivi om senator Henrik Shipsteads politiske karriere. Vi tar artikkelen inn på engelsk, både fordi boka på den måten kan brukes i USA og fordi artikkelen godt kan brukes som en bit av lokal engelskundervisning her heime!

Det er liten vits i å fortsette med ukritiske heltedyrkingar av nordmenns innsats i USA, og når det gjelder Shipstead, har vi heller ikke behov for å gjenta det vi har hørt før. Fordi Shipstead var knytta til Kviteseid på farsida og kjente seg heime der (han var her på besøk), er det naturlig at han får plass i dette heftet. Chrislock forsøker å beskrive hvordan en progressiv politiker i 1920- og 30 åra kom til å stå for isolasjonisme. Hvordan kunne Shipstead, sønn av en utvandrer fra Kviteseid, som sjøl hadde nytt godt av et åpent samfunn, til slutt i Senatet stemme mot at USA skreiv under FN-pakta i 1945? Chrislock meiner det er grunn til å se med fornøya interesse på Shipsteads politikk, særleg på hans innsats i mellomkrigstida.

Til slutt takk til alle bidragsyterne for mye gratisarbeid, til Gunnar Ruud for hans utrøttelige iver for prosjektet, og endelig til Kviteseid Historielag som spurte om jeg kunne ta på meg arbeidet med et temahefte om utvandring.

Øyvind T. Gulliksen

Litt om utvandringa frå Vrådal til Amerika

Tor O. Sanden

Vrådal var i gamle dagar ei lita, avstengd bygd med lite folketal og få bustader. Frå alders tid var det jakt og fiske, jord- og skogbruk som var næringsgrunnlaget. På grunn av dårleg vegsamband og dårlege fløtnings-tilhøve vart bygda liggjande etter. Ein kan berre nevne at ein nokonlunde bra køyreveg frå Treungen til Smeodden først kom i 1854 og det var rode-lagd veg berre til nedre Sinnes. Ellers var det berre ride- og gangvegar i heile bygda. Det var vatnet og isen som var likaste framfarten.

Men frå omkring 1800 og frametter heile hundrad-året vart det ein nesten eksplosiv folkeauk med garddeling og oppretting av ei mengd husmannsplassar, sume so små at dei var ikkje anten til leve eller døy på, som dei sa.

So kom gjetordet om Amerika med endelause jordvidder utan stein, jord som ein jamvel kunde få til gjevandes. So det braut ut den reine Amerikafeberen som rasa som ein farsott over bygdene her. Frå 1843 og ut hundradåret reiste over tvo tusen menneskje frå Kviteseid "over bøljan blå", ikkje minst frå Vrådal¹. Mest var det kanskje rundt 1860. Då kom ei økonomisk krise i mange land som me og fekk føling med her i landet. Men utvandringa kan vel og ha samanheng med at mange nordmenn alt hadde etablert seg i det nye landet og tok imot og hjelpte andre til å kome etter. Ikkje so få reiste ut kring 1880, men etter den tid er det meir spreide tilfelle til det so å sei ebbar ut over hundrad-årsskiftet. Frå 1880 åra var det god økonomisk framgang her i landet til kriseåra 1918-35, då me fekk ei ny lita utvandrar-bylgje. Kommunane hadde då lite å møte fylgjane av jobbetid og parikrone med, so dei jamvel ytte reisepengar til dei som ville

¹ Tidlegare landbrukssjef Halvor T. Nordbø har skrive ein del om utvandringa frå Vrådal. Han var fleire gonger i Amerika, både på studieferd og elles. Han fann heile bygdelag, gardar og folk med same navn som i Vrådal der dei hadde kome frå. Han formidla ny kontakt og tok opp lydband av ættlingar i Vrådal og i USA. Han treffe mange av mi ætt som bar Sanden navn og tok opp ei samtale med far som han hadde med. Han skreiv og artikkelar om ferdene sine, mellom anna "Vrådøler i Amerika", i *Varden* 23.12. 1950, ein artikkel som og kom i *Årbok for Telemark*.

over, for arbeidsløysa var stor. Men det tok ei brå slutt. I 1925, sak 140, les ordføraren i Kviteseid opp brev frå sosialdepartementet med melding om innvandringsstopp til USA for alle som måtte få hjelp til reisa. No vart Canada einaste utvegen og ein del reiste dit, der dei helst fekk arbeid i "harvesten" og i skogs-"campene".

Det var nok hardt å forlate gamlelandet for dei fleste, trass alt. Det fortel mange brev og dei vemodige utvandrarvisone om. Mange "trega seg mest i hel", fortalde dei. Ein del kom tilbake etter ei tid "over der", men for dei fleste var det nok ingen veg tilbake. Sume kom heim att på vitjing med gull i tennene og glimande klokkeband over magen. Dei fleste gjorde det helst godt økonomisk etter nokre år. Dei var vante med ringe kår og hardt arbeid. Mange vart handverkarar og bygningsarbeidarar og ikkje so få vart storfarmarar. Blant dei mange var det nok nokre som ikkje var mors beste born og som rømde frå kjeltringestykke og "lausungar", men som byrja med eit nytt liv som gode menneskje og samfundsbyggjarar.

Det var slett ikkje nauda som dreiv alle ut. Mange følte seg kua og tilsi-desette her heime og eventyrlysten var stor. So mange selde gardane sine og tok ut med ein stor barneflokk. Me skal berre nevne nokre få døme:

Gunnar Jørundsen (Flatland 35)² drog til USA i 1843 med kone og 8 born. Likeeins systeri Dagne, gift med Kjetil H. Øy (Øy 28) med 8 born. Lars Tarjeisen Revskil (Eidstøi 9) med kone og 7 born og fleire systkin reiste i 1850. Det gjorde og Talleiv Johnsen av same ætti med kone og eit barn i 1858. Den gamle far hans Jon med kone og eit barn kom etter i 1868. Han var då 71 år og hadde berre "det nødvendige for reisen".

Jon og Anne Roholt (Roholt 32) selde garden på grunn av krisa og tok ut med 8 born i 1860. Sigurd Sigurdsen (Fjælerud 11) med kone og 5 born reiste med "eigne midler og medtog 320 spesiedaler" i 1874.

Olav Nerisen (Gjermund 30) tok ut året etter kona døyde med 12 born i 1880. Aslak Høglid (Flatland 55), eller Kvite Aslak, dei kalla, vart hjelpt over. Han hadde systkin der. Aslak var ein original, han var ordhitten og vrang og kunde finne på dei mest forunderlege prettor mot dei han kom litt i konflikt med. Han var helst arbeidssky og lika å farte omkring. So dei var helst glade for å bli kvitt han, men ein slik kar var ikkje brukande i Amerika so dei sende han heim att. Då han kom til Vrådal spurde dei han kor han kom frå no: "Frå Filadelfia farr", var det faste omkvedet då. Han døyde på Nordbø i 1898 av hjartelaming.

² Parantesane her refererer til Torjus Loupedalen, *Kviteseid Bygesoge I Ættesoga*, 1956. Navnet på ætta og sidetal slår ein opp bak i boka, så blar ein fram til ættenummeret slik det står i parantesen.

Vrådølane søkte helst til dei stadene dei visste det var nordmenn eller ætt før. Mange busette seg kring dei store sjøane. Mange kom til Dakota-statane, Montana og Wisconsin. Mange opplevde merkelege og uvante ting i USA som dei skreiv heim om. La meg difor ta med litt om ein vrådøl som reiste ut rundt 1900.

Lars Magnus Kråkenes, fødd 1880 på storgarden Søndre Kråkenes, var eldste guten i ein stor systkinflokk med mange gutar. Med ein driftig og sprek far var det lange utsikter for å take over og då trongst det mange pengar til utløysing. So han vilde til Amerika.

Hestehandel og klokkehandel var ein populær sport då og. Magnus var ute etter ei påliteleg lummeklokke når han skulde reise. Systkinbarnet hans, Olav Sinnes, hadde fenge tak i eit gildt Elgin-ur som gjekk for å vere det beste som fanst den gongen. Sidan Magnus skulde reise var han viljug til å byte mot mellomlag. Det måtte diskuterast og prutast då, slik skikken var. Og kaupskål måtte til for å stadfeste handelen. Klokka var nok god den og kom tilbake frå USA til Vrådøl og havna i Alf Roholdts eige.

I USA fekk Magnus seg arbeid på eit jernbaneanlegg. Han budde då på ein farm i nærleiken hjå Ole Torsteinson frå Tinn. I 1907 kom det ein veldig sykklon innover farmen. Eigaren var ute på tunet og hadde høyrte sykklonen, men rekna med at han skulde springe inn i huset og ned i kjellaren. Men sykklonen kom med slik fart at han sovidt rakk fram til eit stort tuntre og klamra seg fast til det av all makt. Syklonen velte treet og reiv med seg alt som kom i vegen. Mannen berga livet og meinte det var treet som berga han. Jamvel jernbanen reiv sykklonen opp stykkevis, noko bilætet visar.

Magnus skriv i januar 1910 at han hev sett ut skrivinga fleire gonger i von om brev heimanfrå. Han fortel då at han hev byrja på skulen i byen Moorhead i Minnesota, ein kyrkjeskule med 500 elevar. Kvar elev kan take so mange fag han vil, skriv Magnus, men Bibelklassa må alle ta, anten på engelsk eller norsk, to timar i veka og gange til kyrkje ein og to ganger om sundagane.

*Magnus Kråkenes og Olav Sinnes handlar klokker.
(Eigar: Tor O. Sanden)*

Seinare finn ein bl.a. kort Magnus har skrive til syster si Else, gift med Gunnar Berge frå Fyresdal. Dei var då busette i Brooklyn, Wisconsin. Kortet er stempla Kalispell i Montana. Han hev då ikkje høyrte heimanfrå på lang tid og spør om ho hev høyrte noko sidan krigen tok til. Det var vist sjeldan Magnus skreiv brev, men han sende titt kort som var tetteknevne på baksida.

Frå 24. sept. 1914 finn me kort frå Magnus til Berge-folka, datert Camas, Montana med bilete av ei vasskjelde som spruter opp mineralvatn. Biletet er frå 1903. Magnus døyde i spanskesjuken 20. des. 1918, 39 år gamal i Kalispell, Montana.

Else og Gunnar Berge fekk seg ein stor farm i California. Dei vart forundra då dei kom dit og såg kaktusar vekse vilt som små buskar. Dei hadde mykje dyr, frå høns til riktig stor-oksar. Her er fleire bilæte frå farmen med lokomobil, traktorar og mykje fe av ymse slag. Dei dreiv og med stor tobakksdyrking. Farmarane foredla og pakka tobakken sjølve. Dei kjøpte boksar, om lag same slag firkantboksar som me her i landet fekk te, kaffe og drops i. Dei fekk påtrykt varenavn og produsent. Alf Roholdt visa meg ein slik. Else og Gunnar var barnlause, so då mannen var død, kom Else heimatt til Vrådøl på sine eldre dagar.

Frå Magnus Kråkenes' opplevelser i Midtvesten. Jamvel jernbanskinnene reiv sykklonen opp i 1907. (Eigar: Tor O. Sanden.)

Me fær til slutt nevne nokre få vrådølar som reiste over i siste emigrant-bylgje i 1920-30.

Tarjei O. Skree (Endre D.45) reiste i 1925. Han dreiv som gruvearbeidar. Han kom heim att til Vrådalen som pensjonist.

Tarjei og Gunnar Heia (Gjermund 21 og 23) reiste til Kanada. Dei arbeide mest i skogs-kampane. Tarjei døde der, men Gunnar kom att som pensjonist.

Einar Sæmundsen Sundet (Endre 62), Ånund Årstad (Endre 65) og Gunnar T. Sanden (Årstad 128) reiste om lag på same tida. Ånund og Gunnar kom heimatt etter nokre år. Alle arbeide i skogskampane. Einar Olavsson Sanden reiste over i 1929 til Kanada og døde der i 1939.

Alle desse kunde fortelje om slit og hardt arbeid i skogskampane. Det var berre akkord og dei som var skogsvante og harde til å arbeide tjente ganske bra. Men det var entreprenørar som sette bort akkordane og blandt dei var det mange kjeltringar, so mange tapte pengar dei hadde tilgode. Dessutan hadde den økonomiske krisa nått Kanada og. Utvandrarane kom ilag med mange slag folk frå fleire nasjonar. Summe arbeide opp store summer, men so stakk dei til byen og drakk det opp. Og so til att på ny frisk. Men nordmenn, svenskar og finnar hadde godt ord på seg som dugande skogsarbeidarar, so dei vart fyretrekte i skogen.

Badger Valley near Houston, Minnesota - Vrådalen i Amerika

James A. Skree

Introduction

Since I am descended from several families that left Vrådalen and came to the American Midwest in the 1850s and 60s, I have been asked to write about them for inclusion in this booklet concerning emigration from Kviteseid. To accomplish this I have decided it would be easiest to write about a place called Badger Valley. Since I grew up there, a member of the fifth generation of my family to have lived on the farm which was claimed by my great-great-great aunt and uncle Mikkel and Hæge Sinnes

140 years ago, and since it was so thoroughly settled by families from Vrådalen, almost all of which were related to me, it is not only a very important part of my history, but a part of Vrådalen's history as well.

As I sit down to write this story I cannot help but bring to mind three other people in whose footsteps I follow in recording the Vrådalen part of the history of Badger Valley. The first of these was Telelaget of America's faithful sogeskriver (saga writer) Torkjel Oftelie (born in Høydalsmo 1856, died in 1943) who traveled around to the major Telemark settlements in the Midwest and wrote about them for *Telesoga* in the early part of this century. He visited the Houston area in the spring of 1913 and after a brief stay in town, at the home of Ole T. Findreng, he was given a ride out to Badger Valley. Ivar Vathing then took him up through Badger, stopping at every farm so Torkjel could visit the people and *rødde um dei gamle her i dalen* (talk about the old times here in the valley). When he later wrote about this trip in *Telesoga* no. 17, Torkjel referred to Badger as "Vrådalen" throughout the article.

The next was Nettie Jore, whose grandmother was Sigrid Rui (Bendik 10)¹. Nettie was a schoolteacher who grew up in the outer edge of Badger and around 1950 she walked up through the valley stopping at each farm gathering information for her brief handwritten history. It consisted primarily of the occupancy of each farm from the 1850s up to that time.

The third historian, that I am aware of, to visit Badger with an interest in its early settlement history was Vrådalen's own Halvor Nordbø. He made several visits to America and in 1949 and 1957 he came to Houston and talked with the older people whose forefathers had come from Vrådalen, including Nettie Jore. They spoke *the gamle Vrårdalsdialekt* (old Vrådalen dialect) that he remembered from his childhood and told him stories from the early years as well as rhymes, *regler*, *stev* og *ordtak* (stories, folk verses, and sayings). Nettie sang *ein gamal bånesull frå Vest-Telemark* (Nettie sang an old lullaby from West Telemark). As many of you know, Halvor wrote about the first emigrants from Vrådalen (1843-1853) in *Årbok for Telemark*, 1967.

I think it is interesting to note that Torkjel went up through the valley by horse and buggy, Nettie went on foot in her fifties, and Halvor most assuredly traveled by car. While I am very grateful to each of them for the groundwork they laid, there was, and still is, much more work to be done.

¹ This and all subsequent references in parentheses following a Kviteseid-name will be to Torjus Loupedalen's *Kviteseid Bygdesoge I Ættesoga*, 1956. Thus (Bendik 10) refers to the Bendik family, no. 10. By consulting the index of family names in *Ættesoga* you will find Sigrid Rui on page 50.

For over 20 years I have been putting together this and whatever other information I could find from a vast number of resources, in order to identify as many of the pioneer families as I can and to tell their story as completely as it is possible to be told over a century after it occurred. I must also say that the *bygdebøker* (local history books) from Kviteseid, Fyresdal, Mo and Skafså were invaluable tools to aid in this task. References will appear in () following the names to show their location in the *Kviteseid Ættesoga* by Torjus Loupedalen. The code SM:F will refer to *Fyresdal Gards-og Ættesoge* and SM:Sk to *Mo Bygdebok-Skafså sokn* both by Steinar Marvik.

This will be basically an introductory story because even though Badger is a small valley there were at least 15 farms just in the upper part, so it would be impossible to go into very great detail within the confines of this article. It is my intention to give a description of the valley and a brief general overview of its early settlement. I hope I will be able to tell about all of the Vrådal-families in subsequent articles, but for now I will concentrate on those who came in the first two years.

Hæge and Mikkel Mikkelsen Sinnes: Pioneers.

In June of 1853 the first white settlers arrived in what would soon be known as Badger Valley. They had made the long slow journey westward from the Koshkonong Settlement in Dane County near Madison, Wisconsin, which had been their home for several years. The Koshkonong Settlement was referred to as Kakseland by the Norwegians because they considered it to be their land *som flyder med melk og honning* (land flowing with milk and honey) as indeed all of America was to them. The major Norwegian settlements in Wisconsin served as "mother colonies" in which the immigrants could become familiar with American farming practices, gain some acquaintance with the English language, and accumulate capital for future migration. They were quite crowded at this time but the Winnebago Indians had been removed (in 1848) from southeastern Minnesota and the land was being opened up for settlement, so the immigrants moved farther west to the frontier.

After crossing the Mississippi River by ferry at La Crosse, Wisconsin they proceeded up the old Territorial Road across South Ridge. It followed the ridge to avoid the problems involved with crossing the river, streams and marshes down on the valley floor, at a time when bridges were yet to be built. The side road which led to the embryonic village of Houston, which was about 20 English miles west of La Crosse in what would one year later

*Mikkel and Hæge Sennes, (ca. 1895).
(Photo belongs to the author.)*

become Houston County, went down through Looney Valley to the northern bank of the Root River. After crossing the river they proceeded due south, forded the South Fork branch of the Root River with their oxen and wagons, and continued up through the broad beautiful valley which lay before them.

This small band of Norwegian pioneers consisted of three members of the Sinnes family of Vrådal, their spouses, and children. (All six children of Mikkel Ånundson [Sinnes 13] eventually came to the Houston area.²) Mikkel Mikkelsen Sinnes (1827-1904) and his wife Hæge Halvorsdatter Bjørnstad (1805-1905) (SM:Sk-p.231) left Hauggrend in 1849 with their daughter Torbjørg who died in infancy. Mikkel's brother Ånund Mikkelsen Sanden (1819-1861), his wife Anne Sveinsdatter Lønnegrav (1822-?), and their children Mikkel and Svein came to America on board the *Freyja* in 1848. The last family in the group was Mikkel's sister Hæge (1815-?), her husband Ånund Gjermundson Veum (1807-?) (SM:F-p.1470), and their children Torbjørg, Dagne, Tone, Gjertrud, Gjermund and Else (five other children died young in Norway) who came on the *Ægir* in 1850 from Veumgrend.

When they had gone about four miles from old Houston, they climbed to the top of the bluff on the east side of the valley. They could easily see all the land above and below them and it was from this vantage point that they selected their respective claims, for which they would pay the US government \$ 1.25 per acre. Mikkel took the one farthest toward the opposite bluff which when it was surveyed proved to be in section 21 of Sheldon Township. Ånund took a claim of 160 acres (1 acre = 4 mål) next to the hill in section 16. The family lived on it 9 or 10 years when it was sold and they supposedly moved west, but I have no knowledge of any of them, except that Ånund had died, after that time. Ånund Veum also took 160 acres in section 16 and is said to have died two years later. I don't know what happened to Hæge, but daughter Torbjørg, who was known as Isabelle, married Isaac Abrahamson, who was a merchant in early Houston, and many of their descendants still live here. Two other daughters married a Besseson and a Lewis and lived in Albert Lea, Minnesota.

Each of the three farms was one and a half miles (2.4 km) apart and I have heard that the reason for this was that it was their intention to one day own the entire valley between themselves. Little did they realize how soon the other Norwegian immigrants would come pouring in. Mikkel

and Hæge's claim was also 160 acres and they built a small log house on the southern edge of their nice piece of bench land, which contained about 75 acres of level fields. The hill above this first house, where they started their new life in Minnesota, is still called *Hægesbukkji* (Hage's hill) by my family. There is a sand pit near the top of the hill which provided sand for mortar in the early years, and for the building of concrete foundations about 60 years later. (When my older brother and I were kids we thought it was fun to dig through the sand and find "sand rocks" [round concretions] that worked perfectly as ammunition for our sling shots. They were not of the Biblical design, but rather Y-shaped sticks onto which we tied strips cut from old inner tubes for propulsion.)

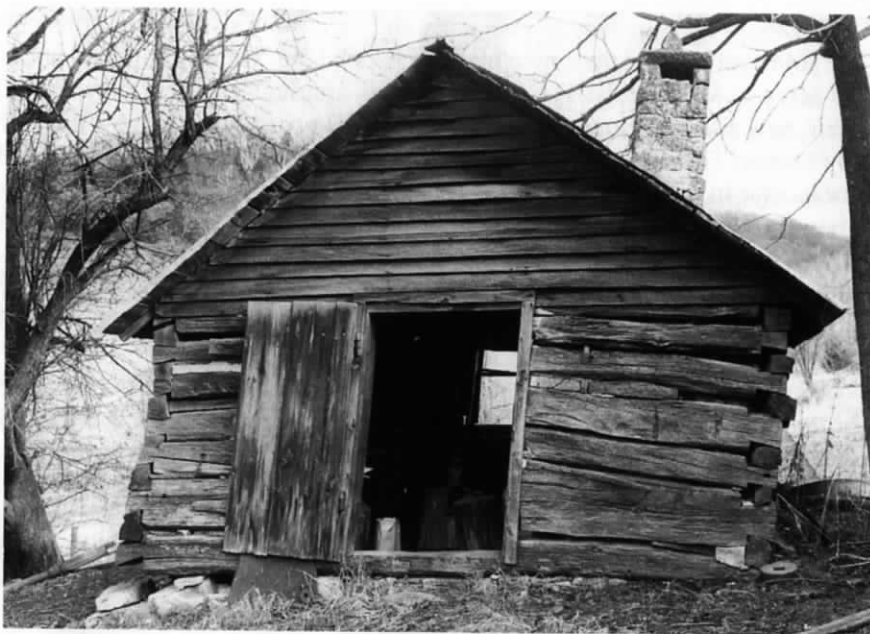
All of the things needed to start a new life in the wilderness had to be brought along by the settlers in their wagons. Among them was a variety of tools, Hæge's blue-painted spinning wheel, and a large rosemåled trunk with the initials MAS (Mikkel Aanund Son) and the date 1804, which was no doubt filled with many precious necessities, clothing and household items. The trunk, spinning wheel and many of the tools used by Mikkel and Hæge, included their oxen yoke, are still on the farm where they serve as a link to the *gamle rudkall* (old pioneer - literally: the old one who cleared the land). (A color photograph of Mikkel's trunk can be seen on page 66 of Nils Ellingsgard's new book *Norwegian Rose Painting in America* which was published this year by Vesterheim Museum in Decorah, Iowa, and Universitetsforlaget.)

When the northern half of their claim was "jumped" by Targe Refskil two years later, Mikkel and Hæge moved their *gardtun* (farmyard - surrounded by house and farm buildings) to the other side of Badger Creek (which runs through their farm from east to west) and acquired more acreage to the south. The land in Houston County was surveyed in 1852, 53 & 54, but for some reason the Badger people did not register their claims until the summer of 1855. Targe made it up to the land office a month before Mikkel did and that's how he came out ahead.

On their new homesite Mikkel built a small log *smie* (blacksmith shop) with a three-sided stone forge in one corner and a large bellows for forcing air into the fire. Here he did blacksmith work and also made shoes. In the early years the blacksmith shop served as their home and they slept in the small loft under the roof. (Their blacksmith shop, complete with forge, bellows, anvil and tools, can now be seen at Vesterheim Museum in Decorah, Iowa where it was moved in 1971.)

Mikkel and Hæge began their lifetime together in 1827, the year Mikkel

² See *Ættsoga*, p. 524.

Front view of the Mikkelsen-Skree Blacksmith Shop as it appeared in 1970 while still located on the Danel Skre farm in Badger Valley, Houston Co., Minn. In 1971 it was dismantled and moved to the Norwegian-American Museum in Decorah, Iowa where it was reconstructed and restored. (Photo: Darrell Henning, 1970.)

was born. When Hæge was 22 years old she helped her first cousin Torbjørg deliver her youngest child, a boy named Mikkkel. She apparently liked what she saw because she is supposed to have said: "*Dette her skal bli mannen min. Eg skal vente på han,*" ("This shall be my man. I will wait for him")- and so she did - for the next 21 years! The two were married in 1848, Mikkkel 22 years younger than the bride, and their daughter Torbjørg was born in 1849. (I heard this story many times while growing up and it is the oldest oral tradition that is still being passed down in my family. Years later I found that it was also written in the No. 17 issue of *Telesoga*, in the article about Houston County.)

Mikkkel and Hæge didn't have any more children, but they had a number of hired hands, including three nephews. They adopted one of Hæge's grand nephews and he ran a general merchandise store and restaurant in

Houston, going by the name Olaus H. Sennes. He was a colorful character, as were Mikkkel and Hæge, and there are many stories about him and his store.

The other members of the Sinnes family arrived later, but I will tell about them here. The third brother, Åvald Mikkelsen Hægeland (1810-1881) (Sinnes 19) came to Houston in the early 1870s with his second wife Hæge Tarjeisdatter (1820-1893) and most of his children. They settled just northwest of the old town of Houston, which was later called "Lower Town". Their farm was on what the Norwegians referred to as the *oddi* (in Norway, a headland or spit) because it was separated from the town by the mill race, which diverted water from the Root River to the Cargill and Fall's Mill nearby.

Mikkkel's other sister Gjertrud (1821-1898) (Sinnes 22) married Hæge's brother Gunder Halvorson Bjørnstad (1817-1912) (SM:F-p.1551) in 1842. They came to America in 1848 and later moved to Beaver Valley. Their son Mikkkel Gunderson married his first cousin Torbjørg, a daughter of Åvald Hægeland. He was in the Civil War and died in 1892 when he was kicked in the stomach by a stallion. Sigrid Skree, the third sister (Sinnes 23), is mentioned later in this story.

1853: Departure of more Families from Vrådal.

1853 proved to be a seminal year in the history of Bagder Valley. Not only did it mark the arrival of the first Norwegian settlers and the beginning of its transformation from a frontier wilderness into an agricultural community; it was also the year that many of the families that would soon make Badger their home left the familiar surroundings of their beloved Vrådal to embark on the greatest adventure of their lives.

The parish register for Vrådal lists quite a few families as leaving in the spring of 1853. Among those who left on May 9 are: Saamund Thorsen Aarsta u/Kragenæs (Sanden), wife Sigrid Olsd., and children Thor, Anne and Kari; Knud Anundsen Lønnegrav, wife Sigrid Thorsd., and children Gunhild, Anund, Kari, Sigrid and Thone; Widow Johanne Anundsd. Vraa and sons Leev Olsen Vraa and Anund Olsen Vraa; and Olaf Johnsen Juve, wife Gunhild Olsd. and Johanne. On May 10 the two Kråkenes families left Vrådal: Olaf Tarjesen Krintolen (?), wife Anne Hansd., and children Dagne, Leiv, Olaf (and Gunhild?); and Olaf Anundsen Kragenæs, wife Karie, and children Thone and Anund.

It is reasonable to assume that these families traveled together to America, although I do not know the name of their ship. They came to the

Midwest by way of the St. Lawrence Seaway, landing in Quebec before proceeding on through the Great Lakes to Wisconsin. (A descendant of the Sanden family here in Houston has a small round crock decorated with a hunting scene, in relief around the outside, that Saamund and Sigrid purchased in Quebec.) These families also sought out the established Norwegian settlements in Wisconsin. Many of them stayed in Koshkonong and the following year most of them were ready to journey on to Minnesota.

Ole Tarjeisson Kråkenes:

The Patriarch of the larger Kragness Family in Badger

I will continue my story with those who came to Badger in 1854, beginning with the Kråkenes families. Their names were written as Kråkenes, Krogenæs, and Kragnæs in the early church records over here, but they later became Kragness and Kragnes. Ole Targeson's children, most of whom stayed in the Houston area, went by Kragness. All of Ole Anundson's children later moved north to the Red River Valley where his son Anund went by Kragnes. From now on I will use the American spelling of all names.

Ole Targeson Kragness (Olav Tarjeisson Kråkenes) (1794-1881) (Eidstoi 10)³, the patriarch of the larger Kragness family in Badger (Eidstoi 22-30), took a claim right at the foot of the hill upon which the Sinnes party had chosen their claims the year before. Since there were crags and ledges on the face of this hill it came to be known as *Kråkenes-Hedderen* (the Kragness Crag). There was a good spring on the farm so Ole and Anne (1797-1869) (Roholt 27) built their house near it. Here they lived out the rest of their lives surrounded by most of their children and many of their grandchildren.

The Kråkenes Children in Badger:

Kari, Tarjei, Tone, Hans, Sigrid, Dagne, Gunhild, Leiv, and Ole.

Four of Ole and Anne Kragnesses' grown children had preceded them to America. Kari (Eidstoi 26) and her husband (and first cousin) Targe Larson Revskil and her brother Targe (Tarjei, Eidstoi 25) came over in 1851 aboard the *Columbus* in the company of Rev. and Mrs. H. A. Preus. In her diary (*Linka's Diary* pp. 154-55) Linka Preus recorded: "When the Halling, the Springdansen and Gangar were requested, the country fiddler was called

*Old home of Ole Torgeson Kragness (1794-1881) inset and his son Leiv Kragness (driving buggy) in Badger Valley (ca. 1892).
(Photo belongs to the author.)*

upon and the country folk danced, much to the delight of the city people who laughed and shouted their approval. (Someone) remarked 'Look, there goes Kari Kraagness and her brother Tarje in a Springer, that's something to see; get out of the way so that the minister and his wife can see our best dancers.' How nimble they were! Hutsch! The boy did a somersault on one hand and was back in the dance without missing a step, while the girl spun like a top; there, together they whirl, and the dance is ended." It is a shame that many of these wonderful aspects of the *bondekultur* (rural peasant culture) were not passed on to a much greater extent here in America.

Targe (1823-1896) and Kari (1829-1907) Revskil found land right next to her parents and they were able to acquire half of Mikkil Sinnes's nice bench land as well. Since they were childless, they raised Kari's niece Francis Swan and also had Targe's nephew Abraham Lewis as a hired hand. Francis and Abraham were later married in 1888 and took over the farm, raising a large family on it. Most of their children later moved west to Montana and other states.

Targe Kragness, Kari's brother, (1826-1883) took his claim on a ridge

³ Se *Ættsoga*, p. 91-92.

above the upper (southern) end of Badger Valley which was later known as Holty Ridge. This was no doubt considered prairie land at that time as he became known as Targe "paa Prærien". The family later went back to using Kragness as a surname. Targe married Gunhild Knutsdatter Lønnegrav (1838-1908) in 1857 (?) and raised a large family of over ten children. Their son Ole T. Kragness lived on the farm for a while before moving down to the Sannes farm.

Usually the early settlers stayed away from the ridges because of the lack of water, which had to be hauled up from the valley below, but Holty Ridge was unique in that it had a good spring close to the top of the hill, which always flowed even in the driest weather.

The two other grown children of Ole and Anne Kragness, Tone and Hans (Eidstoi 22 and 24), had come to America in 1852 and quite possibly travelled together. Tone (1820-1909), Ole and Anne's first born, was married to Targe Gunnarson Sinnes (1789-1873) who already had nine children by his first wife, many of whom also came to America as adults. When Targe and Tone got married in 1844 they moved to the Findreng farm and had Ole, Anne and Tollef before leaving for America. Their farm in Badger bordered on sister Kari's and the old folks and here they had two more children, Andrew and Dagne. Ole T. Findreng married Tone Morken, from Fyresdal (SM:F-p.1134) in 1869 and from that time on his mother was known as "*Gamle-Tone*" (old Tone) to distinguish her from her daughter-in-law "*Unge-Tone*" (young Tone). They lived on the farm until 1902 and it was then occupied by Andrew Findreng and members of his family for the next 49 years.

Hans Dahle's (Eidstoi 24) farm was in the upper part of Badger right next to Mikkel and Hæge Sinnes and there was a good spring in between them. He was married in 1851 to Dorte Tomasdatter Sanden and lived on Dale in Vrådal. I don't know where or when Dorte died, but Hans (1824-

L-r: Hans Dahle, Kari Revskil, Ole Sanden, «Gamle-Tone» Findreng - ca. 1895.

1907) was married again in 1862 to a neighbor girl, Ingeborg Nelson (1842-1920). I had always heard that it was Hans Dahle who was responsible for Mikkel Sinnes losing part of his land and since he went up to the land office on the same day as his cousin Targe Revskil, it is reasonable to assume that he had a hand in that rather "slick" deal.

Hans was always very prosperous and quite involved in civic affairs, being a member of the Sheldon Township Board for many years. I think he was also a bit of a "black sheep" who was probably more independent than the others. He was known to enjoy a *dram* every now and then and was not above being involved in somewhat shady dealings. I have been told that he once helped his brother-in-law John Nelson acquire a piece of ridge land which was being sold at a sheriff's auction at Caledonia (the county seat), by keeping the other bidder "occupied" at one of the local saloons until the auction was over. (It was John Nelson's daughter who told me the story.) The farm did not stay in the family for very long after Hans died.

Sigrid Kragness (Eidstoi 23) (1822-1903) had married Saamund Torson Aarstad (1819-1900) (Aarstad 42) in 1846 and they had Tor, Anne and Kari before leaving Sanden in Vrådal in 1853. The family went by Sanden in America and they had three more children. They lived in Crystal Valley, which is three and a half miles northeast of Badger, along with several of Targe Findreng's first children and the family of Jon Torson Lid (Epletveit 24) and his wife Gro, but that will have to be another story.

Dagne (Eidstoi 27) (1831-1887) married an Englishman named Benjamin Swan (1820-1896) in 1856 and they supposedly met while on the ship coming to America. They lived in the village of Sheldon where Benjamin managed one of the mills. Sheldon was in Beaver Valley, which was the next valley over to the west of Badger Valley, both of which were named after the local fauna (bever og grevling). Their daughter Francis was raised by Targe and Kari Revskil in Badger. The Swans later moved to Osage, Iowa, but Dagne, who had been a midwife, was being taken care of by her sister Kari in Badger when she died and was therefore buried in the Stone Church Cemetery. According to the family, she died of black diphtheria which she contracted from a small boy whom no one else would care for. When Benjamin died nine years later in Iowa, his sons Alfred and Edward put his casket in a buckboard wagon and hauled it with a fine team of horses over 100 miles (160 km) back to Houston so he could rest next to his beloved wife.

Gunhild (1833-1896) married Christian Folson (1826-1910) and they

had a small farm between Findreng and Dahle. His name had been Fugelsang in Denmark and he was listed as a tailor on the census for 1860. They left Badger about 1879 and moved to the upper Red River Valley locating in rural Hoope in Walsh County, North Dakota. Their son Nels experimented with potato growing and became known as the "Potato King".

Leiv (1836-1899) and his future wife were also together on that same ship in 1853. Sigrid Knutsdatter Lønnegrav (1845-1933) was seven years old and Leiv was sixteen when their families made the voyage to America. Sigrid's family stayed in Kakseland until 1856 and then settled just over the ridge northeast of Badger in Stockholm, as the bench area above Swede Bottom (which had been settled by a group of Swedes in 1853) was called. Here the Lønnegrav family was an oasis of Norwegianness among the Swedes.

Knut Anundson Lønnegrav (1798-1871) (SM:F-p.1609) and Sigrid Torsdatter Aarstad (1810-1881) (Aarstad 39) had five children, all born in Norway. Gunild married Targe Prærien and Anund, who fought in the Civil War and was captured, married Anne Skretvedt (Flatland 38a), a granddaughter of Targe Findreng, and took the name Springan because of the springs on his farm. Kari, we think, died on the way over, Sigrid married Leiv Kragness, and Tone married Knut Storud (SM:F-p.132) and lived in the upper end of Badger. Anund and Tone moved up to rural Hoope, N.D. with their families about 1880.

Leiv and Sigrid were married in 1863 and took over the home farm from Leiv's parents, on which they raised a large family. They had 14 children, two of whom died in infancy. Sigrid had her first child when she was nineteen and her last one (my Grandma Mary Skree) was born on her 45th birthday. When she died in 1933, Sigrid had 42 grandchildren and 24 great-grandchildren! Leiv was very involved in the affairs of the Stone Church, in lower Badger, and his name appears often in the minutes of the congregational meetings. He helped to build the Stone Church and he also built a long stone fence on his farm at the bottom of the wooded hill-

*Leiv and Sigrid Kragness (ca. 1870).
(Photo belongs to the author.)*

side above his fields. It was laid up dry, without the use of mortar, and still stands firm in most places. Such fences, while common in the New England states, are quite rare in the Midwest. (I have sent a stone from this fence, from the Stone Church, and from the sand pit on *Hægesbukkji* to be incorporated into the new *Utflyttarbauta i Kviteseid*.)

Leiv was the clerk for the Sheldon Township Board and also served on the school board. He was known as an "oppriktig man" (upright or upstanding man) and raised his children in a strict Christian manner. He even insisted that his boys go around their traplines every Saturday night and spring all the traps so that everyone, including the animals, could enjoy a day of rest and peace on Sunday. Leiv and his sons were known for their unusually large hands which were referred to as "Kråkenes klubbene" (the Kragness clubs)! Leiv was also known for the fine horses he raised, for which he got good prices. His son Knut married Bertha Lee from Crystal Valley and took over the home farm after his death in 1899.

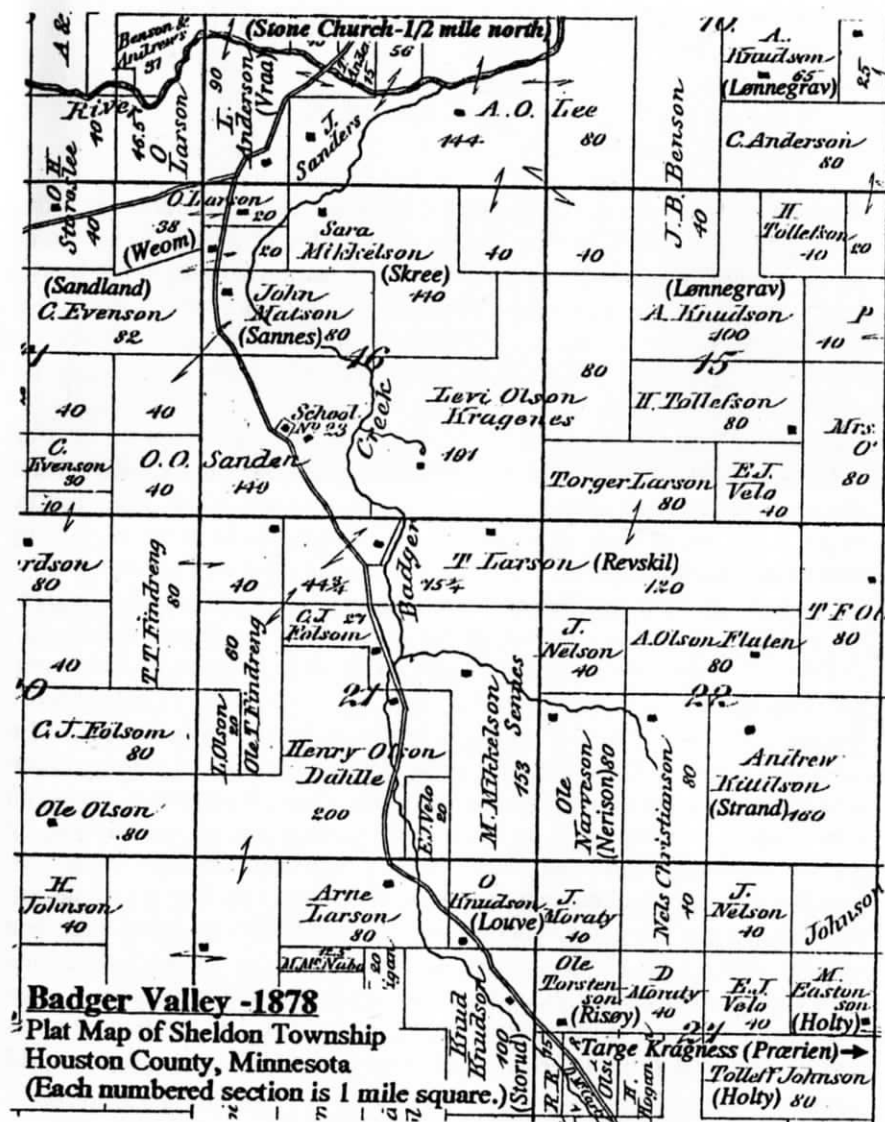
Ole (1840-1901), the youngest of the Kragness children, married Katri- ne Nelson (1848-1898), a sister of Hans Dahle's wife Ingeborg, in 1867 and they took over the farm on the west side of Leiv's. Since this had been the farm settled by Anund Sanden, they became known as Sanden following the old Norwegian custom of taking the farm name. They had ten children and their descendants are known as Sanden to this day. Ole Sand-

*Farm home of Ole Sanden family in Badger Valley, ca. 1892.
(Photo belongs to John A. Carlson, Caledonia, MN.)*

The story of the Kragnes family will be continued in a future edition of *Gamalt frå Kviteseid*.⁴

This will be the first of what I fervently hope will be many more articles about the emigrants from Vrådal. There is so much more information that I can share with you - each valley or ridge that was settled by pioneers from Vrådal and each of the larger families should have a separate story of its own. I'm quite sure that I could provide one or two articles a year for the next twenty years or longer. When I shall return to Telemark time can only tell, but I look forward to meeting as many as possible and to enjoying once again your gracious hospitality and the impressively beautiful and inspiring surroundings of my ancestral home.

Med røtter i Kviteseid

Harry T. Clevén¹

Madison i Wisconsin er ingen storby akkurat, men som guttunge født i 1940 syntes jeg byen var både stor og fin. Den ble grunnlagt i 1837 på en høyde mellom fire vakre innsjøer, alle med gamle indianernavn. Særlig imponerende var kapitolbygningen plassert midt i sentrum og som kunne sees fra alle kanter på mange miles avstand, spesielt om natten da den var flombelyst. Foran den store bygningen sto en statue som fanget min interesse, selv om jeg hadde liten forståelse for hva det var for noe. På sokkelen sto det, "Colonel Hans Heg." Mye senere fikk jeg vite at han var en norsk helt i den amerikanske borgerkrigen². Skolen min i Madison var stor og moderne med omtrent 300 elever. På lørdager pleide mine brødre og jeg å dra inn til byen på kinobesøk. Vi syntes Madison var en flott by med mange parkanlegg, en dyrehage, museer og mye annet spennende.

Av og til dro hele familien til min oldemors "farm" litt utenfor Stoughton ved Lake Kegonsa, i Dane County. Tusenvis av nordmenn hadde dratt til Dane County i det forrige århundre, ikke så få av dem fra Telemark. For meg var det som å komme til en helt annen verden. Vi var tre brødre den gangen (siden ble vi fem) og vi syntes turen var fryktelig lang. Min far hadde kjøpt en brukt Packard sedan 1938 modell og vi følte oss som kongelige da vi satt bak i den staselige svarte bilen. Hvert besøk forløp på samme måte. Vi stormet ut av bilen, forbi vanntanken og vindmøllen, og inn i et digert kjøkken som var et nokså nakent rom. Et stort bord i eik omkranset av gammeldagse rettryggede stoler stod i midten med voksduk på. Mot den ene veggen var det plassert en "ice box"³ (vi hadde ikke noe sånt hjemme). Opp på "ice boxen" var det stablet opp en haug med gule aviser som fasinerte meg, ikke bare fordi språket så så forunderlig ut, men også fordi bokstavene var skrevet med gotisk skrift. Det var mange nummer av *Decorah-Postens Ved Arnen*⁴ som lå der fordi min oldemor aldri

¹ Forfatteren takker Henning Solhaug for språklig veiledning.

² Oberst Heg ble født i Lier og utvandret til Amerika som gutt med foreldrene på 1840-tallet. Han var leder for Det Skandinaviske 15de Wisconsin Regimentet og døde ved slaget ved Chickamauga i september 1863.

³ En «ice box» var et slags kjøleskap. En stor isblokk ble satt inn i det isolerte skapet.

⁴ En norsk-amerikansk avis som ble utgitt i Decorah, Iowa.

Min oldemors «farm» utenfor Stoughton i Wisconsin ved Lake Kegonsa. Bildet er tatt rundt århundreskiftet.

hadde hjerte til å kaste dem. Men hun sendte alltid noen eksemplarer med meg hjem fordi hun sa at jeg måtte lære meg norsk. En stund ihvertfall laget jeg ordlister og prøvde å kopiere de rare bokstavene.

Ellers var det ikke mye annet i det rommet--en parafinbrenner, en benk og en vask. Over vasken var det et speil og en hylle med en fin kaminklokke som slo hver hele og halve time. I det rommet var tre store vinduer, men ingen hadde gardiner. Jeg syntes det var så rart at ikke oldemor hadde gardiner. Ved siden av kjøkkenet var det et lite "pantry" og jeg likte å gå inn der og se på alt det som sto i hyllene. Det fantes sikkert en komfyr på kjøkkenet, men det kan jeg ikke huske. Men det jeg husker aller best fra kjøkkenet var min oldemors gyngestol. Som liten syntes jeg den var enorm. Og hver eneste gang vi stormet inn på kjøkkenet, satt hun der i den gyngestolen, alltid med skaut på hodet. Og det første hun sa til oss barn var alltid det samme--på meget gebrokkent engelsk vel å merke--"Whoo is dat den?" (Hvem er det da?). Det var hennes måte å spøke med oss, men aksenten var nok ikke noen spøk. Og hun var tydelig glad for at vi kom.

En telefon hang på veggen like ved gyngestolen. Så snart vi kom ringte hun til datteren sin som var gift og bodde på en farm ikke langt unna. Jeg forstod ingenting av det hun sa for de pratet alltid norsk seg imellom, men jeg visste hun ringte for å si at nå var vi kommet, og Aunt Elida måtte for- te seg og komme, hun også. Og det gjorde hun, hver gang. Og så snart

hun kom, gikk det ikke lenge før brød og alle slags pålegg sto på bordet, og det duftet nydelig kaffe overalt. Vi barn fikk alltid en kaffekopp, men det var mest melk i koppen. Jeg skjønnte ikke hvordan hun bestandig kunne ha så mye mat på lager. Men før vi spiste så var det ut til den dype vanntanken for å hente både melk og fløte, og var det ikke noe der så var det ut til fjøset for å hente direkte fra kuene, som alle bar norske navn. Oldemor hadde to arbeidshester, også de hadde norske navn. Jeg tror ikke det var så vanlig å gi navn til kyr og hester i U.S.A.

Etter at vi hadde spist vel og lenge ble skyvedørene åpnet inn til storstua. Det rommet var noe helt annet enn kjøkkenet. Der hang det fine gardiner i alle vinduene, og der var det stoppede stoler pluss en sofa. Det var teppe på gulvet og bilder på veggene. I et hjørne var det en rokk malt i høyrødt. Det var noe oldemor hadde hatt med seg fra Norge for mange år siden ble vi fortalt. Her var også en parafinbrenner, eller "oil stove" som vi kalte den. På den ene veggen var det en dør og bak den døren en trapp opp til annen etasje. Der var jeg aldri, men hadde ofte lyst til å se hva som var deroppe. Det var en åpning i taket med grill slik at noe av varmen nedenfra kunne slippe opp til soveværelset.

En gang kom vi til oldemor på første påskedag. Hun gikk alltid i kirken på søndager. Da gikk hun ikke med skaut på hode, men med en fin sort hatt. Den søndagen kom vi for tidlig. Hun var ennå ikke kommet hjem fra den store norske menigheten i Stoughton (Uncle Theodore kjørte henne i en fin grå Ford, jeg husker det sto V8 foran). Vi satt på kjøkkenet og ventet på henne. Endelig kom hun, bærende på en stor påskelilje i armkroken, tydelig meget stolt. Hennes sønn Theodore fortalte oss at den hadde stått på selve alteret, og hun fikk ta den med seg hjem fordi hun nå var den eldste i hele menigheten!

En annen gang vi kom på besøk, lå oldemor på sofaen i storstuen. Hun snakket til oss, men hun var veldig svak. Min far sa til oss barn, "Grandma er ikke bra." Det var siste gang vi så henne i live. Jeg var veldig lei meg da hun døde og hadde veldig lyst å gå i begravelsen. Selv om jeg var tolv år fikk jeg ikke lov å gå i begravelsen. Jeg syntes det var urettferdig, men det var ikke så vanlig den gangen at barn ble med. Grandma Cleven døde i november, 1952. Det var liksom slutt med norske forbindelser da. Jeg hørte aldri mer min fars tante Elida snakke norsk. Alle i familien snakket engelsk og min far viste ingen interesse for sine europeiske røtter. Fars mor var født i England og det var de engelske slektningene vi hadde mest kontakt med fra da av. De snakket mye om England, men min far bare nikket og sa, "ja-ha" til det som ble sagt.

Min tippoldemor Hege Torvildsdatter Lofthus (1825-1912) som emigrerte fra Eidsborg i 1888. Hun er født på Støyle, Kviteseid. Hennes foreldre var Thorvild Aslaksen og Birgit Olsdatter. (Se Kviteseid Bygdesoge: I Ættesoga, s. 216 og 564 og II Gardsoga, s. 252.)

Så på høstsemesteret 1958 begynte jeg å studere ved Augsburg College i Minneapolis, en norsk-amerikansk luthersk skole. Der fikk jeg vite ting om Norge som jeg ikke hadde hørt før. Jeg måtte studere et moderne språk og til slutt valgte jeg norsk, kanskje fordi jeg hadde min oldemors ønske i bakhodet om at jeg skulle lære meg norsk. Jeg vet ikke. Men norsk ble det og til slutt ble jeg så oppslukt av det at mine medstudenter begynte å kalle meg for "norske Harry." Jeg begynte å abonnere på *Minnesota Posten*, en norsk avis utgitt i Minneapolis, og jeg begynte å bli ivrig kirkegjenger i Den norske lutherske mindekirke ikke langt fra Augsburg. Der traff jeg en norsk jente. I 1962 giftet vi oss i Moss, hennes hjemby, og jeg var hospitant et års tid ved Det teologiske Menighetsfakultet i Oslo.

Jeg hadde så lyst å vite hvor min norske oldemor og oldefar kom fra i Norge, men det var ingen som kunne fortelle meg noe, bare det at de begge kom fra steder i Telemark.

Heldigvis på båtturen tilbake til Amerika var det en medpassasjer som jobbet på Riksarkivet i Oslo. Hun skulle hjelpe meg. Noen måneder senere kom det et brev. Joda, hun hadde flere opplysninger til meg. Og siden har min sønn funnet en hel del opplysninger, bl. a. i *Kviteseid bygdebok*.

Min oldefar, Søren Olsen Kleven, fra Kleivan i Åmotsdal, utvandret til Amerika fra Seljord i 1884. Han var blitt konfirmert i Seljord kirke og hadde antagelig jobbet i Seljord en tid før han reiste ut.

Min oldemor, Anne Tarjeisdatter Lofthus, utvandret fra Eidsborg, sammen med broren Thorvald, i mai 1885, først til Liverpool med båten "Rollo" fra Christiania og derfra til New York med "Adriatic." Begge hadde Stoughton som bestemmelsessted i emigrantprotokollen.

Når og hvor oldemor og oldefar ble kjent med hverandre vet vi ikke, men de giftet seg 17. juli 1886 i Christiana Evangelisk Lutherske Kirke i Pleasant Springs, Wisconsin, ikke langt fra Stoughton (Christiania ble grunnlagt av en mann fra Christiania, men han stavet navnet galt og siden er det blitt slik). Søren og Anne hadde ialt seks barn sammen, blant dem

min bestefar Clarence (selve navnet tyder på en amerikaniseringsprosess).

Jeg hadde aldri hørt om henne som gutt, men oppdaget senere at min tippoldemor, Hege Torvildsdatter Lofthus, som ble enke i 1878, også emigrerte til Amerika ti år etterpå i 1888. Hun ble født på Støyle, Kviteseid, 4. desember 1825. Hennes mann, Tarjei Sveinungsson, ble født i 1826 i Brunkeberg. De hadde syv barn, alle født på Høydalsmo, Lårdal, blant dem min oldemor Anne. Før eller siden utvandret alle til Amerika unntatt den yngste som døde bare tre og et halvt år gammel⁵.

Deler av "Lofthus" slekten har vi greid å spore helt tilbake til midten av 1400-tallet. Vi tror en linje går tilbake til biskop og kirkehistorikeren Anders Foss og Marine Robertsdatter. Deres datter Magdalene Andersdatter Foss giftet seg med Jon Mogenssen Schanke som antagelig var litt av en kjeltring og er den eneste norske presten som er blitt halshogd! Dette var i Bergen. Deres sønn, Zacharias Schanke, gift med Sarka Jonsdatter, ble sokneprest i Seljord Kirke og opprettet den første kirkeboka der som han begynte med en liten selvbiografi (denne finnes oppbevart i Riksarkivet i Oslo). Med Zacharias begynner vår slektshistorie i Telemark. Det er mange gårdsnavn fra Kviteseid som går igjen, f. eks. Bjåland, Fjågesund, Utbøen, Haukom, Syftestad, Gotuholt, Lundevall, Råmunddalen, Uppsund, osv. Familien holdt seg på så å si samme stedet i mange generasjoner inntil oppbruddet og Amerikareisen. Familien er spredt ut over hele U.S.A. og det er nok ingen som har oversikt over hvor allesammen befinner seg idag. Jeg ble spurt engang hvorfor vi ikke har bygdebøker i Amerika. Her har vi en god del av forklaringen.

Jeg har ofte tenkt på hvordan min oldemor hadde hatt det om hun hadde blitt igjen i Norge, og hva slags tanker hun hadde om å emigrere over Atlanteren og halve det amerikanske kontinentet. Så hun på det hele med spenning og glede, eller med gru og sorg? Hva slags forventninger hadde hun på forhånd? Hvorfor reiste hun til Stoughton og ikke et annet sted? Hvordan var selve reisen? Ble hun skuffet da hun endelig var kommet

⁵ Hæge Torvildsdatter var født i Kviteseid, 4.12. 1825. Hun kom til USA på skipet «Angelo» i 1888. Hun døde i Dunn Township, Dane County, Wisconsin og ble begravet på McFarland Lutheran Cemetery 29. august, 1912. *Kviteseid Bygdesoga* nevner ikke at Hæge reiste til USA.

Hæges foreldre var Torvild Aslaksson Bergdal (1798-1863) og Birgit Olavsdatter (1801). Gardssoga forteller at Birgit også dro til USA, men det er visst nokså usikkert.

Alle barna til Hæge og Tarjei, bortsett fra ett barn som døde hjemme, utvandret til USA: Sakkarias var i Nord Dakota, Gunnhild i Washington, Anne i Stoughton. Om dette står det heller ikke noe i bygdesoga.

Min oldemor, Anna Clevén, ca. 1950 (f. 1864). Anna var datter til Hege Torvildsdatter Lofthus. (Se Kviteseid Bygdesoga: I Ættesoga, s. 216.)

frem? Var Amerika slik hun hadde tenkt seg? Lengtet hun hjem? Angret hun?

Oldemor kom til en "norsk bygd." Stoughton på den siste halvdel av 1800-tallet var blitt ett av de store norske sentrene i U.S.A. Kanskje det var noen folk der som hun kjente fra gamlelandet. Hun likte å danse er jeg blitt fortalt, og en av hennes venner var en fru Quisling som spilte hardingfele, og det var ikke så vanlig for kvinner den gangen. Hun danset av og til med herr Mandt som eide den landskjente vognfabrikk i Stoughton. Han var en telemarking som hadde gjort det bra i Amerika. I Stoughton snakket folk norsk i gatene, i hjemmen og i kirkene. Kanskje hun trivdes bra der.

Men min oldefar døde nokså ung allerede i 1899, samme året som deres siste og sjette barn ble født. Hvordan var det å forsørge og oppdra en hel barneflokk alene? Det var nok en del bekymringer og mye slit på den farmen hun kjøpte. Barna gikk på skole sammen med de "engelske." Hva slags tan-

ker hadde hun om å bevare fedrearven fra Norge? Var hun noen gang redd for at hennes barn skulle vokse opp blant "yankee-erne" og bli helt fremmede for henne? Hun ville alltid forbli norsk og utlending og snakke med aksent, mens de ble oppdratt som amerikanere på engelske skoler. Hva syntes hun da min bestefar, Clarence, giftet seg med en kvinne fra England?

Sorgen må ha vært forferdelig da hun mistet den eldste gutten, Olaus, og datteren Hilde Annette, han 22 og hun 21, selv om man måtte gjøre regning med slikt den gangen. Min bestefar Clarence deltok i 1. verdenskrig og kom tilbake som en forandret mann. Han tok mer og mer til flasken og vraket både seg selv og ekteskapet. Det var en tragisk historie som tok hardt på flere, men ikke minst oldemor. Alt var ikke gull og grønne skoger i Amerika som mange hjemme kanskje trodde. Hun gikk og ønsket bestandig at en av sønnene skulle studere til prest, men det ble aldri noe av, ikke før et oldebarn ble prest lenge etter hennes død. Det fikk hun dessverre aldri oppleve.

Anna Cleven, som hun senere skrev navnet sitt, søkte ikke om amerikansk statsborgerskap før i 1936 da hun var 69 år gammel. Hvorfor ventet hun så lenge med det? Gjemte hun kanskje et lite håp om å dra tilbake en gang til Norge? Eller hadde det noe med all den hetsen hun og andre norsktalende møtte som fremmedspråklige i U.S.A. under 1. verdenskrig, og som igjen ble aktuell da Hitler kom til makten i Tyskland, og krigsskyer truet igjen? Eller var det bare det at hun ville dø som amerikaner?

Mange ganger ønsker jeg det kunne gå an å skru tiden tilbake. Det er så mange spørsmål som melder seg. Det var ingen som tenkte på å stille spørsmål mens oldemor ennå var i live. Jeg var for ung. Nå er det for sent. Men en ting er sikkert, og det er min beundring over hennes mot og evne til å skape seg et liv nesten på egen hånd i et nytt og fremmed land. Hun kjøpte seg en farm og skaffet seg en slags velstand i et land hvor man var nødt til å stå på egne ben. Jeg ønsker vi hadde blitt bedre kjent med hverandre, min oldemor og jeg. Hun gjør meg stolt over å ha norske røtter i Kviteseid.

Hans Halvorson Haugan Frå Morgedal til Seattle

Steinar Berge

Hans Halvorson Haugan var fødd på Haugan i Morgedal i 1863. Hans er nemnd i *Kviteseid Bygdesoge: 1.Ættesoga*, s.577 under Svanajord. Han drog til Amerika som unggut i 1887 og døydde i Seattle i 1963, berre ein og ein halv månad på å verta hundre år.

I vernepliktsboka hans står det at han var korporal, at han var 168 cm. høg og firskåren av kroppsbygning. Han var nokre år i Alaska då dei dreiv som mest med gullgraving. Sjølv tente han betre på å frakta proviant til gullgravarane, og det på eigen

Hans Halvorsen Haugan, 1955.

rygg! Hans hadde ein eldre bror, Olav (f.1858) som óg utvandra til USA og var med på gullgraving. Hans var óg ein tur i Sibir, men det var ikkje vellukka.

Då han gifte seg, busette han seg i Seattle i Washington. Han arbeidde lenge i skogen, der han fekk ein skade. 92 år gamal datt han ned frå eit tre under eplehaustinga og braut lårhalsen. Ein gong til braut han seg. Han var då 94 år, men han kom seg på føtene att! Ellers var han heilt åndsfrisk til det siste.

Då Kviteseidfolk drog til Amerika: Auksjonar før avreise

Torjus Fjågesund

I alle tider har det vore folkevandringar, og av mange slags grunnar. Særleg var det når folketalet i visse område vart for stort i forhold til den naturgjevne tilgang på mat at ein svoltet befolkning måtte sjå seg om etter nye stader der ein kunne livberge seg. Dette førte for det meste til krigar der det galt å underlegge seg brukbare landområde, undertrykke den tapande parten og sjøl nyte sigerens frukter. Sjø i dag ser ein tydelege tragediar som etterdønningar av århundregamalt hat millom tidlegare seierherrar og undersåttar.

Vårt eige vesle land har ogso på sitt vis vore med i denne heksedansen. Fyrst var det i vikingetida då norske røvarar gjorde det utrygt for nokon kvar som budde i dei rike og fruktbare område langs heile det europeiske kystland. Mange av desse krigarane slo seg ned i koloniar særleg i England og Frankrike, der enkelte landskap og stader framleis ber navn etter dei.

Då ein heilt ny verdensdel vart oppdaga for 500 år sidan kom det etter kvart i gang ei folkevandring over havet til desse nye, rike landområda som kunne taka imot ein stor del av overbefolkninga i resten av verda.

Også på våre kantar vart det for trøngt omkring matfatet. Dei mest bortgymde og magre jordlappar vart rydda for å kunne gjeva levelege kår for ein familie. Men utover i forige århundre var tilstanden blitt so prekær at

mange vart nøydd til å sjå seg om etter andre måtar å overleva på. Og då var det Amerika som vart redningen. Frå dalar og vidder, frå fjordar og fjell kom dei, gjerne i flokk og fylgje på kronglute vegar som førde til næraste by. Der låg det då ei skute og venta på å føre dei over sjøen i all slags vær. Og det blir fortalt om mang ei hard reise som kunne vare i månadsvis.

Mat for heile turen måtte dei ha med seg, so det var nok nistetina og Amerikakufferten som utgjorde det meste av reisegodset. Alt dei eigde, frå kyr og sauer til kaffekoppar hadde dei kvitta seg med før dei drog, og ofte skjedde dette ved at dei skipa til auksjon der dei fekk omsett sitt jordiske gods. Amerikareisa førte ofte til store eigedomskifte i lokalmiljøet.

Av nokre gamle auksjonsprotokollar i Kviteseid frå 1860-70 åra har ein nøyaktige opplysningar om kvar einaste ting som vert omsett og dertil navnet på kauparen, so der finn ein navnet på dei fleste som levde på den tida og kjenner dei att frå ættesoga.

I den tida var det eit anna pengesystem, nemleg spesiedalar, ort og skilling. Ein dalar var verd 4 kr., som kom noko seinare. I ein dalar var det fem ort eller 120 skilling. Ein ort var soleis verd 80 øre, og ein skilling ca. 3,3 øre. Dei fleste av desse auksjonsforretningane er no nesten uleselege p.g.a dårleg blekk, altfor sirlig skrift og ein hang til gotiske bokstavar.

Men enkelte er brukeleg leselege, og me tek med eit utdrag av ei slik kunngjering og om det som vert omsett på auksjonen som vitterleg vart skipa til av folk som snart etter drog til Amerika. I denne tida var det tri personar som stadig går att når det vart halde auksjon, og som ein vil sjå av fylgjande kunngjering:

"Aar 1869 den 7de April blev under administration paa sorenskriver Wettergrens vegne ved lensmann Ch. Blom af Tarald Hansen (Sundet) og i overvær av underskrevne vidner auksjonen satt på gaard Fjaagesund efter forlangende af Knut og Jørgen Hanssønner at bortselge endel dem tilhørende løsøre.

Hvorda administrator fremlagde 1 exemplar av en utsedt og bekjendt-gjort plakat såly[dende].

Requirenterne var tilstæde og fremlagde Conditionerne af dags Dato såly. Hvorefter de forlangede auktionen fremmet. Derefter bortsolgte følgende".

Lista viser at det vart seld 410 ting og det heile vara i 2 dagar. I alt vart det seld for 173 daler, eller 692 kr. Det var bare få ting som vart seld for over 1 daler, og me skal her taka med ein del kjende ting som var vanleg

husgeråd i den tid og tilmed dyr. Dette er då plukka ut av forskjellige auksjonar frå denne tida - og det var mange. Ei ku kunne bli verdsett til 12 og opp til 19 daler, ei kvige frå 9 til 12 dalar, ein stut til 7 daler og ein sau til 1 til 1 1/2 daler. Bjølle med klave til kua låg gjerne på 1 ort 20 sk. Same staden vart ein bibel seld for 3 ort og 2 sk. og ein ølbolle for 4 sk. Ein stakk kom på 1d 3 ort og 11 sk. og eit forklæ på 2 til 4 ort. Ei lauvstølje vart betalt med 4 d. 1 ort., ein kaffekjele kosta 2 ort og ei bolsølje 3d. 2 ort og 7 sk.

Eit stueur gjekk for 1d. 3 ort 16 sk., eit par gryter for 1 til 2 ort, og ein kaffebrennar for litt over 1 ort. Det var koppar og tallerkar som for det meste vart seld enkeltvis til ein pris på 4 til 10 sk. Det var kubbestolar for 1 til 4 ort og grindestolar til omtrent same pris.

Også årets avling gjekk på auksjon, og på Bjåland vart heile 14 tunner bygg omsett til 4d. 2ort 11 sk. for tunna og 10 tunner poteter til 1d. 3 ort 4 sk. Samanlikna med dagens prisar låg nok matprisen den gongen langt over vår, so ein kan godt forstå at folk i den tid var nøydd til å ha ein jordveg der dei sjølve kunne produsere mesteparten av den maten dei trong. Elles vart 4 alen vadsmål seld for 1 d. 3 ort og ein hestesele for 2 ort. Utruleg billig var det og remsa som fylgjer vitnar om det:

Auksjon før reisa til Amerika

På auksjonane var det nok reine festen og rakk dei det ikkje den fyrste dag, so bruka dei gjerne den neste til resten det var då for alvor eit viktig fag

Og handelen gjekk, der var mangt å finne frå pakker med sennep til benkar og bord, Margit Moen ho betala 1 ort for ei kinne og Kåvadalen heim med ei øltunne fór

Åshild frå Vesterdal fekk seg ei kanne og Asbjørn frå Holland eit skrin Knut Kjos ved si kone ei steikepanne og T. Lunde ein tallerk av tin.

For 1 daler fekk Stinar frå Syftestad mangt han fekk både mjåkktraug og kolle Og Skåtbakken som hadde gjenge so langt han kaupte ein rosmåla bolle.

For 1 ort og litt meir vart det bydd fram ein stråk
Halvor Lønnegraf fekk han med båtn og låk
og so tenkte han vel: Dette var ikkje nok
Han la på 12 skilling og kaupte ein rokk.

Ei kasse med skrap, for det meste av jern
vart seld for ein ovbillig penge.
Men Krossbakken kaupte ei kaffekvern,
han hadde kje fått kaffe på lenge.

Blant tinga på tunet so var der ein ljå
og Heggtveit'n gladeleg bydde
Og Svenkesen gav ikkje stort for ein så,
var glad han på kjerringi lydde.

Og Hægelandsmannen fekk tilslag på munnspl,
det kom på 2 skilling og slett ikkje meir,
men Saave frå Brekke ho kjøpte seg mjåksil
so vidt ein kan sjå, ja så var der kje' fleir.

So var der eit velhalde kvartelsmål
og Lavrants frå Omtveit 12 skilling vil gje',
men Spjosodd'n kaupte ei kaffekoppskål
og var glad som ei lerce for det.

Ei skreppe vart seld til han Knut ifrå Berdal
tri ort og tri skilling det gav han for den
og Jelstad'n visste å få seg ein kløvsal
han syns det var godt å ha hesten til venn.

På auksjon' var også ei vaskemaskine.
Ein daler ho verd var, og so får ein vone
at ein einaste ort det var nok for ei tine
som havna hos ein Aslak Meås v/ kone.

Ei trøye som var henta ned frå eit trev
vekte lyst til handel hos ein Ole Kvæven
Men O. Haugan, som nett hadde kjøpt seg eit grev,
han meinte ho var litt for sid under ræven.

To traug til John A. Hauge var fulle av sprekkar,
men 8 skilling var det ein kallar billig.
Det verre var med Danielsens korketrekkar
9 heile skilling han betalte villig.

For eit kunstverk som bestod av kniv og slire
baud herr Heskodiket to og tjuge skilling.
Men J. Sarprud vilde heller ikkje fire,
og han kom heim att med ein geitekillng.

Og K. Albrektson reiv kraftig i og kaupte seg ein syl
for 2 skilling fekk han nettopp den han valte,
men på plassen so lydde det av ville grisehyl
då O. Oppgarden fekk tilslag på ein galte.

Og alle var i godt humør og alle var på lag
og dertil var der ei og anna jente
og Tremyr'n han kaupte både blekkspann og ei sag
og Dårdi Gravdal fekk Det nye Tetamente.

Ja dagen den var fin og der var veldig mykje folk
og masse ting der var av alt som finnes
og Osmund ifrå Råmunddalen kaupte seg ein holk
og spaden, verd 2 ort, den kom til Sinnes.

Og so var dagen over og på tunet vart det stille
og mange hadde sikkert nok fått tak i det dei ville.
Og sjølvfolka stod der att -for no var tida ute -
med pengane i handa til billetten på ei skute.

Amerikabrev til Kviteseid: Fra brevsamlinga etter Olaf S. Houkom

Øyvind T. Gulliksen

Innleiing

Amerikabrev er viktig kildemateriale til utvandringshistorie. Nylig har det kommet to store nye bind med Amerikabrev (Orm Øverland og Steinar Kjørheim, red., *Fra Amerika til Norge: Norske utvandrerbrev I og II*, Oslo 1992). I disse bøkene blir brev publisert kronologisk etter hvilket år de er sendt heim. Men Amerikabrev innafor en og samme familie hørte sammen og blei lest og lagra sammen, ofte i årevis. Derfor skal samlinger med Amerikabrev helst publiseres slik at de kan leses som en sammenhengende familiekrønike. Da utgjør breva tilsammen en fortelling.

De breva som blei sendt heim til Kviteseid fra Olaf S. Houkom i Midtvesten gir oss en enestående sjanse til å lese livet til utvandrerene omtrent som en roman i brevform fra reisa over i det første brevet til brevskriveren utdanner seg til prest i det siste. Slike brevsamlinger kan vi si utgjør en egen genre innafor norsk-amerikansk teksthistorie.

Houkom-breva dekker tilsammen en periode fra 1870 til 1883. Samlinga er på tilsammen over 40 maskinskrevne sider i avskrift, og det er bare den første delen som har fått plass i dette heftet. Resten håper vi kan komme i et seinere hefte.

Breva fra Olaf S. Houkom har tidligere ikke vært kjent eller publisert. Brevsamlinga fikk jeg tilsendt av Cora Rundahl i august 1984, og den har blitt liggende i mitt arkiv over Amerikabrev. Cora Rundahl var over 80 år da ho sendte meg kopiene. De hadde ho hatt heime hos seg i Coon Prairie, Wisconsin i over 30 år. Det var presten John Houkom som hadde gitt dem til familien Rundahl. Hvor originalene er veit jeg ikke.

Alle Houkom-breva er sendt heim fra utvandrerene til søsken og foreldre i Kviteseid. Da disse seinere dro over, har de tatt breva med seg. Det viser at Amerikabrev var en skatt som folk nødig kvitta seg med. Breva kommer altså nå i og med dette heftet på sett og vis heim til oss for andre gang. Jeg har skrivi av breva fra en til dels dårlig maskinskrivi avskrift. Stavemåte er beholdt. Enkelte åpenbare misforståelser i overgang fra håndskrift til maskin har jeg retta opp. Enkelte avsnitt er satt inn der det var natulig. Det som står i klammeform [ ], er mine kommentarer i teksten.

Olavs brev er på en måte typiske for Amerikabrev genren. Først kommer reisebrevet om overfarten etter avskjed. Avskjeden omtales i seinere brev som tidspunktet da "vi med skjælvende Haand og Stemme tog avsked med hinanden". Reisebrevet skildrer kort og nøkternt dramatiske opplevelser underveis, som til dømes at "Karis tvende børn" er døde. Så kommer de første observasjonene fra Midtvesten. Hvem møter opp og tar seg av nykommeren? Ganske raskt går breva over til å skildre arbeid og lønnsforhold. Houkom kunne, som andre enslige mannlige utvandrere på denne tida, skifte fort mellom ulike typer for arbeid: jernbanen, gardsbruk, lærerjobb.

Ofte virka opplysninger om økonomi slik at andre familiemedlemmer blei frista til å reise. Olafs brev har sikkert fungert på den måten. Han forteller at det er "let at tjene penge her, men ogsaa mange fristelser til at forøde dem." Som for Knut Lundebergs vedkommende ser vi at presteutdanning i USA til slutt betydde sosial oppdrift og framgang for en typisk utvandrer fra bondemiljø i Telemark.

Breva viser også hvor viktig brev andre veien var og at brevskriveren i Amerika syntes det kom altfor sjelden brev fra Kviteseid. Vi kan se Olaf for oss når han skriver at da han endelig fikk brev med bilder av slekt og venner i Kviteseid, så hadde han ikke tid til å åpne konvoluttten forsiktig, "men rev dem alle ud, og saa efter hver en, at jeg kunde faa hilse paa dere alle". Så ivrig var han på å lese nytt fra Kviteseid.

Dessverre er nok breva fra Kviteseid til utvandrerene trulig godt tapt.

Penger til reisa kunne være et problem, det hadde det også vært for Olaf, som vi ser. Han bruker mye tid på å forklare det. Olaf er en god brevskriver og sammenlikner naturen på prærien med naturen heime, som stadig står for han med "dejlige træromkransede Høie og Bakke". Brevene har ofte en blanding av beskrivelse av jordbruk og tilstander i Midtvesten og et religiøst språk. Det er nesten så en tenker på fortellingen om den bortkomne sønnen, når Olaf skriver heim til faren om den "faderkjærlighed" han alltid har blitt vist.

Olav S. Houkom var eldste sønn av Sveinung Olavson Haukom og Marie Hansdotter. Han var født i 1859 og var altså 20 år da han utvandra. Alle søskna utvandra til USA. Til slutt dro også foreldra (i 1887), slik at for denne familien blei utvandringa total. (Dette er nevnt i *Kviteseid saga I*, s.153. Om garden, se bind II, s. 160-163).

I

p.t. "Rjukan" den 5te juni 1870

Kjære Fader:

Jeg vil nu ganske kort underrette Eder, kjære Foreldre og Beslegtede, at vi ankom til Quebec den 3die dennes, og skal imorgen den 6te befordres videre med dampskib til Millwaukee. Formedelst Modvind har Reisen været temmelig langvarig; men Gudskelov vi ere alle med godt Helbred og Mod ankomne hertil. Af Døde er to, nemlig: Kristen Verpe og Karis tvende Børn. Af Søsyege har flere været mere eller mindre anfaldt; jeg har ikke været. "Skien" og "Laurdal" er endnu ikke kommet. Fra Tarje Eis-taaen skulde jeg bede dere vilde hilse hjem til hans Foreldre, da han ikke selv vilde skrive førend han havde kommet vel frem; han er ganske frisk og ved godt Mod. Da jeg vil skrive noget udførligere naar jeg kommer til Coon Prærie saa maa jeg slutte med denne simple Skrivelse og hilse eder kjære Foreldre og Søsken og Beslægtede, fra Egelev hendes Børn og Bekjendte her ombord. Jeg maa nu afbryde med det hjerteligste Farvel og Tak til Eder alle, og vær forvisset at jeg er deres altid hengivne Søn.

Olaf S. Houkom.

II

Coon Prairi [Wisconsin] den 24de juli 1870

Kjære Fader!

Da Gud saa miskundelig har været tilstede med sin faderlige Hjælp, og ledsaget os paa vor lange og møisommelige Reise, er det ikke formeget om jeg griber til Pennen og erkyndiger Eder, kjære Foreldre og Søsken, at I ogsaa kunne deltage i min Glæde og Taksigelse til ham vort Livs algode Fører. Da her allerede er en Tid af over seks Uger siden vi forlod "Rjukan", saa haaber jeg at det lille ufuldkomne Brev jeg der skrev, er kommet dig i hende. Jeg vil nu skrive noget nøiere om Reisen. Som du ved, drog vi ud fra Skiens Havn den 12te April, hvilken Dag ikke saa let gaar mig af Minde, da jeg skiltes ved dig Kjære Fader, og all øvrige Venner og Bekjendte som stod og stiredes efter os. Samme Dags Eftermiddag var vi i Langesund, hvor vi blev ligende, formedelst Vindstille til Langfredag den 15de om Morgen da vi drog ud af Havnen. Vi krydsede i to eller tre Dage, jeg mindes ikke ret, førend vi tabte Fædrelandet af Syne. Nu begyndte allerede hos de svageste den ulidelige Søsyege med sine Stød under brystet og paaskyndte dem deres Oftring til den umætelige Havgud; men Gudskelov med mig og mit Følge var den ganske skaansom hele Reisen over.

Da vi kom ud paa Nordsøen reiste der sig en Storm saa vi gik med rygende fart forbi Skotland og straks var vi paa det store frie Verdenshav hvor vi laa og tumlede for Modvind og tildels Storm, saa vi ikke kan regne os god Vind mere end som en a to Dage i Ugen over hele Atlanterhavet. Men saa kom vi da endelig til de længeforventede Ny-Foundlands Banker hvor der laa Fiskerfartøier trint omkring os. Nu begyndte Sindet mere at Letne hos enhver, og om nogle Dage saa vi land vekselvis paa begge Sider.

Saa kom vi i den store St. Lorents Bugt hvor vi tabte Land af syne igjen. Vi gik nu hurtig frem med Vinden ret efter os og Land saaes straks paa begge Sider igjen. Saa kom der Lods ombord og saa gik det inover Røver[?], som Søfolkene kaldte det, vi fik da nok at se paa, o hvilket skjønt Syn! Hvidmalede Huse, sa tæt som en By paa begge Sider nede imod Stranden, og den ene vakre Kirke efter den anden, saa de grønne Agere og Enge med de maleriske Skove i Baggrunden. Vi stod alle paa Dækket og stiredes næsten Øinene udaf os. I Rummet og paa Dækket var der Vasking og Redegjørelse til vi kom til Kontine-Pladsen[?], der maatte ingen Pasager-Fartøi gaa forbi. Did kom vi om Aftenen og laa til om Morgen, da kom Doktoren ombord til os og skulde se os over om vi vare friske og sunde, ellers havde vi maattet ligge igjen paa Sygehuset; men Gudskelov "Rjukan" havde sine Folk i god behold, saa ingen blev efterliggende. Vi var da atter Seilfærdige igjen og om Aftenen ankred vi i Quebecs Havn. Det var da netop Fredag før Pintsedag.

Nu var da den lange Søreise overstaaet. Det er unektelig en slem Reise, dem som har mange smaa Børn at trækkes med om[?] de skulde blive syge. For Søsyege synes de dog at være mindre modtagelige end en Voksen. Jeg for min del syntes kun det var en morsom Reise over Søen, for her var vekselvis Dands og al anden Spøg som kunde tænkes. Jeg faar nok komme tilbage til Reisen igjen. Anden Pintsedags Morgen maatte vi tidlig op for da skulde alt paa Dækket og sammenpakkedes til Reisen opigjennem Landet. Om Eftermiddagen kom her et lidet Dampskib som bringede os med Tøi ombord i et stort Dampskib som gik til Montreal. Saa blev Tøiet kjørt og vi maatte gaa omtrent en halv Engelsk mil til en mindre Dampbaad som gik igjennem en lang Kanal forbi mange Byer og Stæder indtil vi kom til Hamilton, der bar det ud af Fartøiet igjen med alt-sammen og i en Hurra ind paa Jernbanevognen med os.

Saa gik det derfra igjen til Detroit der blev vi sat over en Elv til en anden Jernbane. Her skulde Tøiet vort udaf vognen igjen og randsages af Toldbetjenten, men det var ikke saa farlig Sagen, han bare tog av Laaget og saa ned i Kisten. Fra Detroit gik vi til Grand Haven, hvor vi igjen skul-

de ombord i et Dampskib hvorpaa vi gik over den store Indsø Michigan til Milvoukee. Her traf vi en Bekjendt, nemlig Thorbjørn Gregerson og hans Søn, Hans, de boer nogle mil fra Byen. Nu skulde vi paa Jernbanen igjen derfra til La Crosse hvor vi kom om Mandags Aften, netop 8 Dager siden vi reiste fra Quebec. Vi overnatede inde i Byen i et Hus til Emigranter som var opslaaet af Bord. Saa gik vi da udover Morgenens og drev og vendtede paa at Paul skulde komme efter os; men om forladels, her kom ingen. Saa tog vi den første Leilighed vi kunde faa, jeg traf da paa en Laurdøl som hed Christoffer Sinding, saa fik vi kjøre med ham en 20 Engelske mil, saa maatte vi gaa tilfods omtrent 3 mil til John Kirkebøe, hvor vi tænkte os at overnatte, men saa var ikke han hjemme, saa gik vi til nærmeste Nabo, en Gudbrandsdøl, som hed Svend Berge, der blev vi traktered som vi skulde været deres egne Skylfolk.

Om Morgenens fulgte Konen os et Stykke paa Veien og sagde os fore, hvor vi skulde finde Veien til Høie Kirkeboe, der hvor Paul var og arbeidede. Did kom vi da ud paa Eftermiddagen og Paul mødte os da han saa os komme gaaende. Han havde ikke troet at se mig og Mikkell, men han var ikke lidet glad over at kunne komme i vort Selskab igjen. Han havde nemlig ikke faat Brevet som jeg skrev i Quebec. Det kom ikke før nogle Dage efter os. Han fulgte os da ind i Huset; men da kan du tro Høie ikke var længe, for han stelte op Hestene og saa lagde vi i Vei, jeg og Paul og han, til Byen igjen efter Kisterne, som vi havde sat igjen. Nu kom vi da i Rolighed hos Høie, han har en stor Farm og lever godt. Han er gift med Datter til en som heder Olaf Kvaale, og har seks Børn. Jeg begyndte snart saa smaatt at arbeide. Jeg var med Paul og grubbe, det er at hugge Trær og Busker op med Roden; men saa blev det snart spurgt at vi var komne, saa skulde vi i Besøg til allesammen, saa det gik mange Dage til det. Med Afgrøden ser det ganske misligt ud paa flere Steder, for her har været en ualmindelig Tørke over hele Wiskonsin og flere Steder. Den 4de juli turede vi hos Tron, han bor i Høljedalen omtrent 12 Engelske mil fra de andre. Paul havde med sig min Fiolin og spilte, og gamle Karen var med og dansede Springdans. Her blev jeg igjen i fjorten Dage i Slaaten.

Da jeg kom op igjen paa Prairien, saa hyrede jeg mig en Maaned til Aslak for 25 Dollars. Slaaten er no forbi og Reaper, det er Skjæremaskine, høres nu at klatre[?] næsten i hver Gaard. Fra Andreas Næs fik jeg Brev en otte Dages tid efter min Ankomst, han siger han har skrevet til dig og sagt deri hvad han tænker er bedst for mig, han skriver til mig at det er best jeg forbliver hos min Familie i Wiskonsin. Maaske du kommer til Vaaren, siger han, saa tager I Fællesskab paa Vestreisen. De har vel længe ventet paa dette Brev kjære Foreldre, men bedre sent end aldrig.

Jeg kan ikke noksom fuldtakke Gud, som hidtil har undt mig Liv og Hilsen, og gid han vilde Være hos mig og skænke mig sin Bistand, at jeg kan blive Eder til Gavn og Glæde, kjære Foreldre som altid har overøst mig med godt, og villet mit Vel, hav tak for hver kjærlighedsfuld Formaning, Hilsen fra alle Beslektede, dog mest fra eders hengivne Søn

Olaf S. Houkom.

Hils alle Beslegtede og Bekjendte, Morbror Anders især fra mig.

O. S. Houkom.

III

Highlands Prairie¹ [Minnesota] Januar 9de 1871

Kjære dyrebare Foreldre!

Da det nu er saa lang Tid siden jeg skrev hjem, og jeg intet Svar har faaet igjen, saa formoder jeg at et av Brevene maa have gaaet feil. Dit kjære Brev af 8de Juli modtog jeg rigtig, den 16de August, og da var det omtrent tre Uger siden, jeg skrev Brev til dig, hvorpaa jeg næsten tre Maaneder har ventet paa Svar, men intet er kommet. Jeg kan nu ikke lenger udsætte med at skrive, da jeg selv indser deres Længsel efter at høre fra mig, der er saa langt borte fra Eder.

Jeg kan ikke noksom takke vor himmelske Fader, der saa Faderlig har staaet mig bi og holdt mig ved Hilsen siden jeg forlod Hjem og Fædreland. Hvis nu ikke Brevet jeg skrev i Sommer er fremkommet saa maa jeg her fortælle: Straks jeg kom frem, fik jeg Brev fra Anders Næs, hvoraf jeg saa, at det ikke nyttede mig at drage i Vesten, derfor saa slog jeg mig til i Wiskonsin, hvilket jeg siden angrede formidelst de smaa Lønninger der. Den første jeg egentlig var i Arbeide hos var Tron, hos hvem jeg var i fjorten Dage og slog Høe, jeg havde da 1 Dollar pr Dag. Siden hyrede jeg mig en Maaned i Skuraanen til Aslak Kirkebøen og havde 25 Doll., hvilket var med de største Lønninger der gaves. Saa var jeg da nogle Dage med Paul i Træskingen, han har nemlig kjøbt sig Del i Træskemaskinen med Tron og Ouver, hvilket jeg syntes var et lidet overveiet Vovestykke. Da det ikke var nok med 160 D. til Maskinen, men saa kommer et Par

¹ Highland Prairie var et strøk i det sørøstre hjørnet av Minnesota, rett over Iowa-grensa, der flere familier fra Kviteseid slo seg ned. Se f.eks. mine artikler i *Vest-Telemark Blad*, 10., 13., 15. og 20. oktober 1987 om "Øverland-familien i Minnesota". Highland Prairie samfunnet er også omtalt i "Ruifolket frå Kilen i Kviteseid reiser til Amerika", *Årbok for Telemark*, 1986, s. 21-41. Om den lokale kirkehistoria kan en også lese i *Highland Prairie Lutheran Church 1854-1979* (ett eksemplar finnes på TDHs bibliotek i Bø).

Bilde fra jordbruk i Midtvesten, sendt heim til Kviteseid. Personer og sted ukjent. (Bildet tilhører Steinar Berge, Morgedal.)

Heste som han maatte have, og de kostede 200 Doll. Derpaa kommer igjen vinterføden som han maa kjøbe i dem. Han tjente vel saa vidt han fik betale Maskinen. Da det kun var en Dag her og en der, saa syntes jeg det var saa lidet indbringende at følge maskinen. Jeg og Mikkell Seland fik da det Indfald at reise til Minnesota paa Jernvei-Arbeide og reiste saa paa Jernbanen til Rushford og der traf vi Gjermund Aasland, som kunde fortælle mig at Andreas og Gunhild Næs var paa Highland Prairie, hvortil de kom til Skuraanen. Vi havde en 6 a 7 Engelske mil at reise til dem, og besluttede derfor at træffe dem. Vi reiste nu til Hans Næs hvor Andreas var. De blev ikke lidet forundrede da jeg fortalte hvad arbeidslønnen havde været i Wiskonsien. Andreas og Gunnild havde 50 Doll. hver for en Maaned, ellers var den almindelige Dagløn fra 2 1/2 til 3 Doll. pr Dag, hvilket er det dobbelte mod paa Coon Prairie.

Jeg gik nu med i træskingen igjen en Tid, siden har jeg været hos Hans og Arbeidet og nu agter jeg til at gaa paa engelsk Skole. Min Farbroder Aslak foreslog at jeg skulde take Skole, som jeg ogsaa kunde faa, men da maatte jeg forsømme min egen Skolegang, saa derved vilde det komme mig til Skade, istendenfor nogen Fordel.²

Jeg faar nu gaa over til, og beskrive Aargangen her. Jeg maa rigtig sige, her er haarde Tider for Farmeren, da de baade fik mindre Hvede og Prisen har ikke været over 88 cents for den allerbedste Hvede til Byen, som er solgt for baade under og over 50 cent. Den som har Penge at sætte ud for Rente har overtaget nu, da de faar fra 12 til 18 pr C. Rente.

² Trolig Aslak Olavsson Haukom, men i *Kviteseid Bygdesoge I: Ættsoga* står det at Aslak, kona Signe og åtte barn dro til USA i 1886. Olav hadde også en eldre onkel med samme navn, men om han står det ikke noe om utvandring til USA (s. 151-153).

Du beder i dit Brev at jeg vil skrive nøie om min Reise og hvorledes jeg finder Landet at være. Hvad Reisen angaar saa beskrev jeg den, saa nøie jeg kunde erindre, i Brevet jeg skrev i Sommer. Som rimeligt kan være synes Tanken om Søen at have noget skrækkende ved sig hos mange, men jeg for min Del syntes kun det var en Lystur, da jeg paa hele Reisen var ganske Frisk og sund. Der var mange Søsyege de første Dage, men det var ikke længe det stod paa før de var op paa Dækket og dandsede og huserede, saa man kunde tænke Dækket gik ned under dem. Der var ogsaa nogle som Søsyege tog igjen saasnart det begyndte at storme lidt. Paa Børn kunde man ikke mærke Søsyege tog besynderligt, det var værst for dem som havde spæde Børn og nødsagnet at sidde bestandig stille i Køien. Vi havde i det heletaget en pen men langsom Reise. Paa Dampbaaden op igjen Landet havde vi det værre, thi vi maatte ligge i korsvis paa Dækket og naar vi skulde af den og paa den anden baad, saa drev de os over hals og Hoved at faa vort Tøi ud og over paa den anden.

Hvad landet angaar, saa er jeg saa lidet erfaren desangaaende. Landet er, saa vidt jeg har erfaret, lovende for enhver Næringsdrivende. Her kan man med Lethed vælge hvilket som helst Haandværk eller Næringsvei man vil. Vil man lære et haandværk, saa er det ikke som i Norge at man skal gaa i Læren i flere Aar og kanske betale til; men her faar man Maanedsløn med det samme man træder ind i Læren. Slaat man sin Hu til Jordbruget saa ligger her store Landstrækninger som venter paa Opdyrking og den sorte Muld giver dig fuld Erstatning for dit Arbeide. Men vist er det, Tiden maa bruges og Pengene spares, da kan en[?] lægge sig op en vakker Skilling om Aaret. Let at tjene Penge er her, men ogsaa mange Fristelser til at forøde dem. Jeg var til Kirke om Juledagen, og aldrig siden jeg forlod Norge har jeg følt mig mere hjemme end den Dag. Her var mange forsamlede, men mange er her ogsaa som hellere lader Kirken være, end at afstaa nogle Penger til Præstens Lønning og Kirkens Vedligeholdelse, men Brændevin kan de ikke være foruden. Da jeg intet har hørt fra dere saa har jeg det uset at de kommer over til Vaaren, hvis det er tilfældet, saa skriv saa hastig som muligt. Jeg maa slutte min simple Skrivelse til alle Beslægtede og Vener baade store og smaa. Hans med familie hilser paa det venligste til dere og øvrige Beslægtede. Ja, kjære Foreldre og Søsken, vær paa det allerflittigste hilset fra deres altid hengivne.

O.S. Houkom.

Mikkell Norgaarden og Mikkell Seland hilser paa det venligste. Et godt Nytaar ønskes paa det Hjerteligste til alle, og jeg Ønsker alle mine Ungdomsvenner, baade Gutter og Piger, en ung Kjæreste paa det nye Aar. O.S. Houkom.

IV

Næs den 30te Marts 1871

Kjære Fader!

Dit meget kjærkomne men tillige længe ventede Brev, modtog jeg den 24de dennes, og hvor kjært er det ikke for mig, deres saa langt fraværende Søn, at høre fra dere, kjære Foreldre og Søskende, samt øvrige beslegtede og Venner i mit Hjem, at I alle er ved Hilsen og lever vel, ligesom det ogsaa er mig en Glæde at kunne give eder samme Beretning igjen, at jeg haver Hilsen, der hverken staar i min eller noget Menneskes Magt at opretholde, uden min Himmelske Fader, hvis Velgjerninger ei med Tilbørlighed vorder paaskjønnet. Jeg siger, længe ventede Brev, og du maa ei undres derpaa, kjære Fader, da en Hilsning i et Brev fra Tarald Sundet til Mikkell Norgaarden, er alt hvad jeg har hørt fra dere, siden jeg fik Brev fra dig i forrige Sommer. Jeg ser af dit Brev at ogsaa du har ventet længe paa brev fra mig, og den gjensidige Venten, foraarsaget af den omhinandengaaen af vore Breve, er aarsag til den lange Taushed der har fundet Sted mellem os. Om Hilsningerne i Farbroders Brev til Egelev er jeg aldeles uvitende om, da jeg ikke har havt Brev fra dem, siden jeg sidst skiltes fra dem i Høst, før nu for faa Dage siden, da Paul kom med Krav paa de Penger, som blev laant af hans Moder til min Overreise.³ Jeg gav ham det Svar: "Det var min Fader og ikke jeg, som laante Pengene, thi havde pengene blevet laant paa den Maade, at jeg skulde betale dem, saa maatte jeg vist været tilstede ved Laanets Afgjørelse, eller i det mindste blevet kundgjort af min Fader, om de Vilkaar af Tiden, paa hvilke de skulde betales. I hans brev var hverken nævnt norskt Brev eller Hilsninger derfra.

Jeg takker saa meget for dine Breve og de deri Kjærlighedsfulde Formaninger, hvoraf hvert Ord gaar mig til Hjertet, thi jeg ser hvor inderlig det ligger dig paa Hjerte, kjære Fader, mit Vel, baade Aandeligt og Time ligt. Ja, Erindringen om deres Godhed imod mig, kjære Forældre, skal hverken Modgang eller Medgang fordunkle, men stedse være levende i mit hjerte til Livets sidste Stund. Da jeg ei længer kunde holde ved i den Uvished, som jeg svævede i, ved den lange venten paa Brev, skrev jeg straks efter Jul et Brev til dig, som jeg haaber er kommet dig ihænde. Da jeg ikke rigtig kan erindre om jeg der skrev videre om min Reise til Minnesota, saa vil jeg her gjøre dig bedre kjendt dermed. Jeg havde tjent ud Maaneden hos Aslak Kirkebø, og været nogle Dage med Tærskemaskinen, men da Skuraanen var forbi havde Daglønnen blevet meget mindre, saa kom jeg og Mikkell Seland overens om at reise. Langt vest i Minne-

sota var nemlig Arbeide at faa paa Jernbaner og god Dagløn; men da vi kom til La Crosse, hvortil vi gik tilfods fra Coon Prairie, blev vi advaret for det haarde Jernveisarbeide, samt at vi vare udsatte for Bedrag da vi ikke kunde Landets Sprog. Vi besluttede da at reise paa Highlands (læs Høilands) Præri, tog derfor Billet over Mississippi og paa Jernbanen til Rushford, der er 30 eng. Mil fra La Crosse, hvilket kostede 1 Doll. 65 cents og da havde vi igjen 7 eng. Mil som vi ved Leilighed fik kjøre. Hvad andet angaar, saa skrev jeg meget i det fornævnte Brev som jeg ikke her vil gjentage. Da jeg i Vinter havde saa god Tid tog jeg mig en Tur og besøgte flere Bekjendte nemlig: Thorjus Brække, Thorgrim og Aslak Rolefstad og Hans Roholt, de haver alle Hilsen og lever vel. Aslak Midbøe er, som de vel ved, givt, han opholder sig hos Thorgrim. Thorjus har Land i Wiskonsien, i nærheden af Svenning Houkom og Stener Amundsen, hvortil han vil flytte i Vaar, Anders Brække er ogsaa der.⁴ Jeg har ogsaa talt med Gunder og Thor Lønnegraf, paa hvem jeg havde Bevis fra Hr. Jørgensen i Skien, men der var hos ingen af dem noget at faa, hvorfor jeg sendte Beviset tilbage, hvilket jeg nu haaber er fremkommet. Thor skal givte sig hørte jeg, og Gunder fører et slet Liv, da hans Opførsel mod sin Kone er mindre end rosværdigt. I Vinter havde hun reist ifra ham engang, hvorfor han lod til at skulde finde dem, som havde narret hende til saadant, men da han ei turde ligge alene hjemme, saa maatte han love godt og faa hende tilbage, hvor længe det vil vare.

Det er glædelig Tidende at høre at der i Norge har været saa godt Aar, hvilket ogsaa høilig tiltrængtes, da den rædsomme Krig allevegne har sine Indflydelser og i Norge ikke mindst. Her i Amerika haaber man ogsaa til det bedste nu, da krigen har faaet en ende. Hvedeprisene har efter den Tid steget betydeligt, den er nu op til 1 Doll. 15 cts pr. Bushel. Du spørger mig kjære Fader om jeg vil og tror at kunne afgjøre til Faster Egelev de Penge du laante af hende til min afreise, og hvad skal være iveien derfor, kjære Fader, hvis Herren som hidtil vil følge mig og skjænke mig Liv og Helbred. Da det er min Beslutning at afstaa Pengene, saa faar jeg bede dig give mig nøie Underretning om Summens Størrelse og Betalingsvilkaar, om de skal betales med Renter, og i saafal hvor store disse ere, men jeg kan ikke betale før til Høsten, da ingen betaler ud, før de haver Træsket. Da det er en betænkelig Sag, saa kan jeg her intet Raad give dig angaaende den Reise til Amerika, da jeg endnu er for ung i Landet og for lidet kjendt med dets Fordele og Besværligheder, men jeg skal lidt efter lidt give dig en bedre Underretning om Tingen.

³ Egelev Olavs datter, f. 1826, gift med Hans Paulsen Midtsund (Ættsoga, s. 455).

⁴ Olavs halvsøskenbarn, Sveinung Bjørnsson Gotuholt, og kona Asgjerd dro med fem barn til USA i 1865 (Kviteseid Bygdesoge: Ættsoga, s. 151).

Vær da paa det kærligste hilset, kjære Forældre og Søskende, hils Anders Morbroder, Aslak Farbroder, min ven Olaf Næs, ja jeg kan ikke opnævne alle, men jeg beder dig hilse alle Beslægtede, gamle Bestemoder maa ikke glemmes, og Bekjendte fra deres altid hengivne Søn.

O.S. Houkom

NB: Hans hilser dere paa det flittigste. Hils Mikkell Klevstul fra mig at jeg endnu ikke noget Portræt har. Du faar paa mine Vegne gratulere ham da han skal træde udi Verden med begge Bena, som man siger.

V

Highland Prairie Novbe. 26. 1871

Kjære Fader!

Jeg har nu alt længe nok udsat tiden med at besvare din kjære Skrivelse af 22de September, som jeg modtog den 26. de f. Maaned og jeg kan neppe beskrive den forspændte Stemning hvormed jeg aabnede det store og inholdsrige Brev, hvor jeg fandt dere alle i god Orden efter Overreisen [brevskriverens]. Et Portræt ad Gangen havde jeg ikke Taalmodighed til at opholde mig med, men rev dem alle ud, og saa efter hver en, at jeg kunde faa hilse paa dere alle. Derefter betragtede jeg og vilde gjøre en Samtale med hver især, men i det sidste bedrog jeg mig selv, da ikke noget Svar kunde erholdes, men hvor inderligt var det dog ikke aligevel, at betragte saa vellykkede Portræter af de, som saa ofte baade i Modgang og Medgang har været næst den algode skaber og alle Tings Opholder og Bestyrer, Gjenstanden for mine Tanker, og det faar staa til Gud om vi mere i dene Verden faar glæde os i Gjensynet af hverandre paa anden Maade end denne. Ikke derfor kjære Forældre og Søskende, jeg har nok en Anelse om at vi sees engang enten det blir paa denne eller hinsides Havet. Ja give mig Gud at jeg som hidtil maa have Hilsen, og dertil Lykke udi hvad jeg monne foretage, saa jeg kunne opnaa mit ønskes Maal, som er at jeg ved en hvis Erkjendtlighed kunde vise dere en Gjengjeldelse for alt det gode I have bevist mig. Da I ved god Opdragelse har, saa meget som det staar i Menneskelig Magt befordret mit Vel baade Aandeligt og timeligt. Ligesom I ogsaa har givet mig en god og grundig Børnelærdom hvoraf jeg siden i Livet kan høste Gavn og Glæde. Altid foregikkes jeg af Eder med gode Eksempler og ligesaa gode Fromaninger blev mig altid givet. Gud give mig altid Kraft og Vilje, at jeg derefter kunne leve, og saaledes føre et sædeligt Liv og Christelig Vandel, saa at I kjære Forældre maatte have Ære, Gavn og Glæde deraf.

Det er en Glæde at høre saa gode Tidender fra Fædrelandet som i disse to Aar ere komne derfra, at de ere begunstigede med saa rige Aaringer hvilket ogsaa høiligen tiltrænges efter saa mange haarde, at de mange udarmede kunne reise sig lidt igjen. Har man i Norge havt gode Aar, saa har her i Amerika de sidste Aaringer været ugunstige. Hvedepriserne have været lave indtil nu i Høst den endelig kom op noget, da den har været 1 Dollars per Bushel, men saa Hvedeavelen, den har slaaet meget Feil i dette Aar, hvilket er foraarsaget af den langvarige Tørke avvigte Sommer thi der kom ikke at sige en Regndraabe hele Sommeren og hele Høsten. Denne langvarige Tørke har havt mange skadelige Følger ved sig, nemlig: Prairiebrande og Skovbrande, som raserede grueligt paa flere Steder. Prairiebrande have ruineret i 100der af Mile vidt, og mange Byer have gaaet med som Rov for Ilden, baade her i Minnesota og Wisconsin. Skove og Saugbrug til Værdi af mange Hundrede tusinde ere opbrændte i Wisconsin og Michigan. De vestlige countier af Minnesota har tildels blevne hjemløse af Græshoppesværme som i bund og Grund ødelagde Grøden hvor de slog ned. Haglebøier slog ogsaa grøden ned i de nordlige og vestlige Countier, saa her i Kirkerne har været Oftring til de Nødlidende. I Høst besøgte jeg vor gamle Grande Svennung Houkom, han lever i Tremplau Vally i Wisconsin omtrent to Dages Reise herfra. Han har en fin og god Farm paa 100 Akers stor og 10 Akers Skov. Han lever og befinder godt og Guttene driver Farmen for halvdelen i Afgrøden og saa arbejder de borte for Resten. Jeg skal hilse dere fra Svennung og Thone, og Jenterne bed mig at hilse til Anne saa flittigt. Svigersønnen Stener er netop nærmeste Grande til dem og lever Udmerket godt. Forholdet har nu imellem ham og Svigerforældrene vendt den anden Side til, idet de nu gaa omhinanden og sidder ved Kaffebordet og godsnakker noksaa kjækt. Svennung maatte nok finde sig i at krybe inden lille stue med Stener indtil han blev eier af egen Farm og Hus. Svennung tror jeg ikke har noget at sige for Stener, hvad Formue angaar. Saamund Bjaaland er ogsaa bosiddende der i Nærheden, hos ham har de Hilsen og lever vel. Jeg skulde hilse dere fra dem. Fra Thorjus og Anders Brække skal jeg hilse dere, ligeledes fra Halvor Høieson og Ole Holtevig. Fra Gunnhild Kringlemyr skal jeg ogsaa hilse dere, hun er nu givt. Allesammen er bosiddende i Tremplau Vally.

Ja jeg maa nu endelig takke paa det kjærligste for de sendte Portræter, som fandt mig sund og frisk, hvilket jeg ogsaa har været i hele Sommer. Jeg tjente i Sommer og Høst omtrent 80 Dollars. Nu er jeg Skolelærer og skal have 12 Doll. pr Maaned, hvilket er uhørt billigt, men jeg vilde heller tjene noget eller intet. Fra Hans med familie skal jeg hilse paa det venlig-

ste, men det har heller været daarligt med Mari, da hun i hele Sommer har været slemt plaget af Gigt og hovnet snart i det ene Led og snart i det andet baade i Arme og Ben. De fremsender sin Kjærligste Tak for de sendte Portræter, formedelst den Grund at Mari ingensteds kan komme kan de ikke sin Gjengjeldelse Bevise ved at sende dere sit Portræt. Hils til Flaabygd fra dem. Fra Anders skal jeg hilse dere saa meget flittigt og sige dere saa megen Tak for de sendte Portræter. Baade han og Jørgen ere ved Hilsen og godtbefindende. Jeg skulde nedskrive hans Adresse om dere vilde skrive til ham. Portræterne til Gunder Morbroder har jeg ikke sendt endnu, da jeg ikke har hans Adresse, men jeg tror at faa den af Anders.

Jeg sender nu herved hoslagte Portræter og dere faar tage de [...] som dere synes best om. Det er nok ikke netop paa den Størelse som I bad om men det er temmelig vellykket, saa jeg tror ligevel det faar fuld anerkjendelse. Gud give at det maatte finde Eder alle ved Hilsen og velbefindende. Et faar jeg bede sende til min kjære Morbroder Anders Houkom med mange kjærlige Hilsninger. Ligeledes et til farbroder Aslak og hils ham paa det hjerteligste fra mig. Sig dem bege at jeg har tænkt at skrive dem til og jeg faar engang gjøre alvor deraf. Anhold om deres Portræter igjen. Til Mikkil Klevstul faar de da sende det fjerde da jeg har givet ham Løvte derom. Hils ham paa det flittigste og da jeg antager at han nu er Mand saa faar du anmode ham om at han sender baade sit Kones Portræt. Send saa mange Portræter de kan faa, da jeg har en stor Album at fylde.

Jeg maa nu afbryde min simple Skrivelse med en Kjærlig Hilsen til alle Beslægtede og Bekjendte, og dere være baade først og sidst hilset kjære Forældre og Sødskende fra mig som altid indeslutter Eder alle i en kjær Erindring.

Til Slutning tegner jeg mig med Agtelse deres altid hengivne Søn

O S Houkom.

E. Sk. Det ubesvarte Spørgsmaal i dit næstsidsste Brev kan jeg ikke erindre. Lad mig vide det næste Gang du skriver. Dersom nogen kjendt kom til Amerika til næste, skulde jeg ønske mig trende Par Vanter, to Kvind-folks og et til Mandsperson.

VI

Kjære Broder.⁵

Jeg takker saa meget for dit kjære lille Brev, hvoraf jeg ser at du har havt Hilsen, som er det bedste af alle Jordiske Goder, siden vi med skjælvende Haand og Stemme tog afsked med hinanden. Ja mangan Gang, kjære Broder, er du og mit Hjems Minde steget op for min sjæl. Hvor ere de med deilige Træromkransede Høie og Bakke, hvor alt er saa livligt, hvor de deilige Vaarsangere med de lifligste Toner istemte deres Lovsang og hvor jeg som Barn hendrev mine glædeste Dage i Livet. Her finder jeg intet der ligner dette. Her ser jeg kun de graa Prærier med smaa Skogstrimler imellem og i Præriekanterne store Egeskove. Smaa Huse er her for det meste, men en Del meget pene. Af Moro saasom Spil og Dans er her meget af, men som ofte ogsaa Fylderier, saa det gaar ei saa pent og hyggeligt til som hjemme, og alt synes at have noget fremmed ved sig.

Jeg ser af dit Brev at din Stilling i Livet er bleven forandret da du ved at blive Konfirmert er kommet et Skridt længere frem i Verden. Du synes vel du er kommet i Frihed nu, men din blide Barndomstid med dens Glæder svinder mere og mere og den voksne Alder møder med mangehaande Fristelser til byrde [for] dit Daabsløfte, som du maa være aarvaagen og bede den Almægtige om Kraft og Bistand til at modstaa. Hils mine Sødskende, Anna, Tarjei, Tone, Anders, Aslak, og lille Anna Andrea, hils alle mine Selskabskammerater, og vær selv paa det kjærligste hilset fra din altid hengivne Broder.

O S Houkom.

E. Sk. Sig min Fader paaskynder med at faa mig et Portræt af dere Allesammen ihænde.

VII

Kjære Fader.

Din, som altid saa kjærkomme og for mig saa opmuntrende, Skrivelse modtog jeg den 21de Marts dette Aar. Jeg kan neppe med Ord udtrykke med hvilke Følelser jeg modtager dine Breve, da der er ingen som tror, hvor dyrebart jeg holder enhver Efterretning fra det Sted, hvor jeg hendrev Livets frydefuldeste og saligste Dage isammen med kjære Forældre og Sødskende, ja Slægt og Venner hvis befindende ligger mig saa høiligen

⁵ Brevet må være til broren Hans, født 1855. Hans utvandra til USA i 1879 og døde i 1901 (*Ættsoga*, s. 153).

paa Hjerter at vide. Jeg kan derfor ikke noksom paaskjønne og fuldtakke Gud, vor Fader og alle Tings Opholder og Bestyrer, som lader mig gennem Efterretninger og Kundgjørelser finde dere ved Hilsen, som det fornemste, og til Livets øvrige Behov, i godbefindende Stilling, eftersom gode Tider og Aaringer er komne dere til gode. Dernæst har jeg den Glæde, at kunne underrette dere, at jeg er ved Hilsen og befinder mig efter Omstændighederne vel. Det er nu lang Tid siden jeg modtog dit Brev kjære Fader, saa du allerede længe maa have ventet Brev tilbage fra mig, men jeg har opsat det indtil nu, og kan neppe sige hvorfor.

En Ting er dog den, at jeg ikke har noget Interesserende at kundgjøre dig, men jeg maa lægge i veien med det jeg har. Jeg maa nu for det første besvare det som du har spurgt mig om jeg allerede ved min Avreise var bestemt paa at gjøre en Tur til Hjemmet igjen og besøge Slægt og Venner. Da vil jeg svare at det virkelig var saa, thi det stod saa klart for mig, at dere, kjære Forældre, ikke kom saa hastig efter, som dere tænkte den Tid. At forlade dere og ikke at have i Sinde at sees mere i Livet, var mig for haardt at tænke paa. Jeg tænkte da ved Guds Hjælp, at betræde mit Fædreland igjen inden 5 a 6 aar og det samme tænker jeg nu. Tiden løber snart, to Aar er allerede forløbne siden jeg sade Fod paa Amerikas Grund. Jeg maa nu gaa over til at fortælle, hvad jeg har foretaget mig siden jeg sidst skrev til dig. Som jeg vel ogsaa skrev om sidst, havde jeg taget paa mig at holde Norsk Skole i to Maanedes sidste Vinter, men jeg [fikk] ikke mere end den ene, for efter Jul kom der Engelsk Skole i det samme District, saa vilde jeg benytte Tiden og gaa paa den og hvortil ogsaa hele Vinteren medgik.

Vi havde en kold og sildig Vaar. Sommerdagen kom her Snefald paa mellem 1 1/2 og 2 Fod dyb Sne. Hvedesaaningene drogs ud for mange indtil Mai steg ind. I Vaaraanen arbeidede jeg en Maaned hos naboen til Hans Næs, en Tudøl, hvorfor jeg havde 13 Doll. Mit meste Arbeide var der med Plov og Harv og Saamaskinen som jeg kjørte med [...] store brune Heste, i Arbeide kjøres aldrig med en Hest, men med Paret, som med et Ord kaldes Tim, (skrives: team).

Den 5te Juni forlod jeg Highlands Prairie og nedover til en liden By ved Mississippi, som heder La Crescent, i Minnesota. Den ligger midt over for La Crosse i Wisconsin. Her arbeider man nemlig paa en Jernbane, som gaar langs med Mississippi. Det er da her jeg har mit arbeide nu en Tid, saa jeg er netop at ligne med Veifantene i Norge, men her ere bedre pris paa Veifanten her, end i Norge, da man har 2 Doll pr Dag paa egen Kost. For Kost og Logis maa man give 4 Doll. pr Uge. Det var et haardt Arbeide i Begyndelsen, for jeg blev øvet i det, staa uophørlig og spade og

skufle eller hakke uden at hvile. Vi gaar ud paa Arbeide Klokken 7 om morgenen og staar til Kl. 12 og ud igjen Kl. 1 og saa staar vi da til vi kveler Kl. 6 om Aftenen. Her bliver jeg til sidste Halvdel af Juli, da jeg tror at Harvesten, det er Skuren, begynder, saa vill jeg gaa op paa Highlands Prairie eller paa North Prairie, som ligger i nord for førstnævnte. For Harvestdagene faar man almindelig fra 2 til 3 Doll pr. Dag og Kosten. Her paa Jernveis Arbeidet har jeg til Arbeidsfæller Norske, Svenske, Tydske, Irlandere og Americanere. Her er et blandet Liv kan I tro, er man inde, saa kvidrer hver med sit Næb som om man skulde høre en Hob af forskjellige Fugle at skvaldre paa en Gang og deriblandt ogsaa Papegøien, som jeg vil ligne dem med, som buldrer i alle sprog uden egentlig at kunne et at dem rigtig. En Del af Samtalerne kan ogsaa være meget underholdende saasom Fortællinger om Sæder og Skikker hos de forskjellige Folk. Men skulde man Laane Øre til alt det raa og umenneskelige, saa kunde man tro at man var i et Hedningeland. Saadant Snak hører man dog skjelden hos egentlige Americanere. I den Maade ere [de] mere at ligne med den høiere danende Klasse i vort Fædreland, men herskesyge og Foragt for den Mindre findes dog ikke blant dem.

Jeg maa nu gaa over til og fortælle nogle Nyheder, men de bliver ikke mange. Udsigterne til et godt Aar er meget lovende. Hvedeagrene er tykke og frodige. Andreas Næs er kommet tilbage fra Californien. Han bad mig at hilse dere saa flittigt, tilligemed Anders Morbroder og om dere træfte nogen fra Flaabygd saa hils fra ham did. Jørgen havde ogsaa gjerne fulgt med det samme, men han kunne netop da ikke slippe ifra da han havde Farm, som han dog vilde sælge Grøden af og gjøre en Tur til Norge, men jeg har ikke hørt fra ham senere. Du maa fortælle Hans Norgaarden at jeg nylig var med og feirede hans Søns Bryllup. Han blev givt med den yngste Datter til Ole Rekanæs af Flaabygd. Hun var kun 18 Aar gammel.

Jeg kom ikke til at fuldføre Brevet paa samme Sted hvor jeg begyndte paa det, thi det faldt mig saa braadt ind, at det skulde være morsomt en Stund, at være Slaatekarl, istedetfor det kjedelige Banearbeide. I denne Hensigt drog jeg over paa Coon Prairie til Svennung [...] hos hvem jeg bliver i Slaaten, men som før sagt vil jeg til Minnesota i Harvesten. Her paa Coon Prairie fandt jeg alt at være ved det gamle, med undtagelse af at Aslak Kirkeboe var afgaaen ved Døden sidste Vinter. Fra Svennung med Familie skal jeg hilse dig saa meget flittigt. Han siger, at han Tid efter anden har tænkt at skrive dig til, men aldrig kommet til nogen Udførelse. Svennung har nu overvundet saa han gaar frem i Velstand og formue til vert Aar. De andre af Brødrene mangler det nu meget paa at de ikke har

det paa den Sving som Svenung, men haver Hilsen og lever godt. Gamle Karen er ogsaa ganske rørig og frisk, undtagen Turevis, som hun er plaget of Gigt. Egelev har jeg og talt med saa hastelig en Gang, hun haver hele Tiden været frisk siden vi saa hinanden. Jeg skal hilse fra hende med Børnene. Paul er længere Nord i Wiskonsien, hvor han driver paa som Tømermand og Snedker, og Dorthe er her hos Svennung og tjener. Egelev sagde, at hun nu hver Dag ventede Brev fra Aslak Farbroder, angaaende hendes Penger, som hun har tilbage. Af de Penger som hun skal have af mig, har jeg betalt noget paa og Resten skal hun faa om ikke før, saa sikkert i Høst, saa skal jeg bringe Kvitering næste Gang jeg skriver. Hun har nu faaet sig udbetalt af Mikkell Seland. Fra Highlands Prairie skal jeg hilse dere fra Hans Næs med Familie, som var ved Hilsen den Tid jeg gik fra dem, med undtagelse af at Mari er slemt plaget af en ondartet Hævelse i Benene. Ligeledes skal jeg hilse sa meget flittigt fra Aslak Hasvik, som har Farm ikke saa meget langt fra Hans Gunderson Lia, som jeg har talt med nogle Ganger beder mig at hilse dere og Anders Morbroder saa meget venligt. Han er i god Forfatning. Du faar sige Aslak Farbroder saa mange Tak for de tilsendte Portrætter. Hils ham med alle andre Beslægtede og Venner paa det aller venskabeligste fra mig, som haver dem alle i en kjær Erindring. Vær da til Slutning kjære Forældre og Sødsken, paa det kjærligste hilset fra mig og lev vel! Det ønsker din bestandige hengivne Søn

O S Houkom

Dere maa ha mig undskyldt denne Gang da jeg ingen Portraiter har faat ind at sende dere, men jeg skal forsøge at gjøre bedre næste Gang. Jeg skal hilse Anne fra Dorthe og hun vil hilse Dorthe Midsund at hun snart maa vente Brev fra hende.

Henrik Shipstead - A Forgotten Idol

Carl H. Chrislock

The evil that men do lives after them;
The good is oft interred with their bones;
So let it be with Cæsar.¹

And so it is with Henrik Shipstead, the son of immigrant parents from Telemark who represented Minnesota in the United States Senate from 1923 to 1947.² Press coverage of Shipstead's career following his death in 1960 focused on his uncompromising "Isolationism" prior to World War II, his intransigent hostility to post-1945 "Internationalism"; and, above all, his vote against senatorial ratification of the United Nations Charter - a foreign policy stance perceived as "evil" by the dominant consensus of the time.

Forgotten were earlier Shipstead glories: his courageous protest against the excesses of the World War I loyalty crusade; his effective critique of the Harding-Coolidge-Hoover policies; his support and sometimes successful sponsorship of progressive legislation in the 1920s and 30s; and his staunch championship of Upper Midwest interests. Early in Shipstead's senatorial career this record commanded high voter approval; his 1928 reelection bid carried every county in the state.

In the 1990s Henrik Shipstead is largely forgotten. A metro dome, a public affairs institute linked to the University of Minnesota, and a Twin City airport bear the name of Hubert Humphrey. A statue of Knute Nelson, the immigrant boy from Voss who like Shipstead served more than twenty years in the United States Senate, dominates the approach to the Minnesota State Capitol. Floyd Bjørnstjerne Olson also has a statue on the capitol grounds, and Olson Highway, a major North Minneapolis thoroughfare, honors Minnesota's renowned Farmer-Labor governor. By contrast, not even a country lane perpetuates Shipstead's memory.

Henrik Shipstead was born in Burbank Township, Kandiyohi County on January 8, 1881. Although Burbank Township was still in its pioneering stage, Henrik's birthplace was neither a dugout nor a primitive log cabin.

¹ From Marc Antony's famous funeral oration, William Shakespeare, *Julius Cæsar*, Act III, Scene II.

² Henrik Shipstead's father was Sæve Torjussøn Skipsted from Kvitesid.

In recalling a visit to the Shipstead homestead in the early 1880s, Knute O. Lundeberg, the Norwegian Lutheran churchman, noted that the family resided on a substantial farm (en pent oppbygget farm).³ But this scarcely meant affluence. The eighties and nineties were years of farm depression and agricultural protest, particularly in Minnesota's wheat belt, an area that embraced Kandiyohi County. There can be little doubt that the ideology of the Farmers Alliance and the Populist Party, the institutional bearers of agrarian protest, profoundly affected young Shipstead's political orientation.

Like many of his peers, Shipstead received his early education in the public schools of Kandiyohi County. His choice of profession was less typical. In his late teens the future senator gained admission to the Northwestern University School of Dentistry, an institution located in Evanston, Illinois. Following graduation from Northwestern in 1902, Shipstead established a dental practice in Glenwood, Minnesota, the county seat of Pope County.

According to Martin Ross, a Shipstead biographer, the North-Western experience significantly broadened Henrik's horizons. Among other things, he developed a profound admiration for John Peter Altgeld, the Illinois governor who in 1893 had outraged conservative opinion by setting aside the convictions of three anarchists accused of complicity in the famous 1886 Chicago Haymarket bomb incident on the grounds that their trials had been fatally flawed from a procedural standpoint. Ross' assessment of the Altgeld impact on Shipstead is undoubtedly correct. Throughout his political career, particularly in its early stages, Shipstead was if nothing else a staunch civil libertarian.

After establishing himself in Glenwood, Shipstead not only built a successful dental practice but also achieved visibility as a political activist within the insurgent/progressive wing of the Minnesota Republican Party. He served several years as mayor of Glenwood, and in 1914 he participated in the successful crusade to defeat the so-called Republican state machine in the primary election of that year. In 1916 he won election to the Minnesota House of Representatives, an office he held for a single term.

Measured by the Altgeld standard, Shipstead's role in the tumultuous 1917 legislative session was an aberration, but one that he would shortly correct. In the closing weeks of the session, the hysteria generated by American entry into the war against Germany on April 6 dominated pro-

ceedings in both houses. Among other "repressive" measures, the legislature passed a bill establishing the Minnesota Commission of Public Safety, a dictatorial body authorized to do all things "noninconsistent" with the United States and Minnesota Constitutions that the commissioners deemed necessary to assure a decent Minnesota contribution to the war effort - including the suppression of "seditious" speech.

During house debate on the safety commission bill and related issues Shipstead occasionally took exception to the overheated rhetoric of super-patriotic colleagues, but in the end he voted for the safety commission bill, and following adjournment of the session he accepted membership on the general committee of the Pope County branch of the safety commission.

In 1918 Shipstead's political fortunes became linked to those of the Nonpartisan League and would remain so until after his election to the United States Senate in 1922.

The Farmers Nonpartisan League was an organization committed to a radical program and armed with a strategy calculated to gain sufficient power to implement the program. At its core, the program called for state ownership and operation of flour mills, terminal elevators, packing houses, insurance systems and banks. The strategy for winning power envisioned capturing control of the Republican party via the 1918 primary election, a strategy that had worked beautifully in North Dakota two years earlier.

By the summer of 1917, the possibility that the league would win control of Minnesota state government in the next election seemed entirely credible, given the success of the organization's recruiting campaign. This was a possibility that terrified not only the Twin City business community, but also Main Street elites who were intimidated by the prospect of murderous competition from a network of NPL backed cooperatives. Beginning in the autumn of 1917, representatives of these groups - with the full support of the safety commission - launched a furious campaign against the league based on the premise that the organization was thoroughly disloyal, pro-German and determined to sabotage the war effort.⁴

4 Historians generally agree that these charges against the Nonpartisan League were bogus. Along with Upper Midwest groups, the league had resolutely opposed United States entry into the war. However, after April 6 NPL leaders reversed course and publicly supported the decision for war.

Unfortunately for the league, acceptance of the military draft was declared contingent on the conscription of wealth, a stand that promoted a suspicion that the league was «soft» on the war, and hence less than patriotic.

³ See Knut O. Lundeberg, *Glimt fra mit liv: En utvandrers minnebok*, (An emigrant's memoir) ed., Øyvind T. Gulliksen, Kviteseid, 1992.

Preventing and/or disrupting NPL rallies was a favored tactic of the antileague crusade - and profound disgust with this tactic brought Shipstead into the fray. When the Glenwood town fathers denied NPL access to a meeting hall within the city, Shipstead rented a hall at his own expense and made it available to NPL organizers. The proposed meeting was held, but the impact on Shipstead was mixed. On the one hand, a number of his patients boycotted his practice - according to Ross this was a factor motivating Shipstead's decision to move his practice to Minneapolis. On the other, he gained a solid core of supporters, particularly among rural people. Pope County was not exactly a Non-partisan League stronghold, but the movement commanded backing from a significant minority of county voters.

As the 1918 campaign approached, Shipstead chose not to run for reelection to the legislature. Instead, with NPL backing, he challenged the renomination of Congressman Andrew J. Volstead (a fellow second-generation Telemarking) in the Republican primary. Volstead won, but the vote was close enough (19,552 to 16,775) to enhance rather than damage Shipstead's availability for future honors. Up to now the seventh congressional district had ranked as a Volstead stronghold; as often as not the congressman had been spared the inconvenience of an opponent.

In 1920 the Farmers Nonpartisan League in alliance with a recently founded Working Peoples Nonpartisan League made a second attempt to capture the Minnesota Republican party. The effort to do so two years earlier when league-endorsed Charles A. Lindbergh Sr. challenged the renomination of incumbent Governor J. A. A. Burnquist, had failed by a margin of four to three. This time the endorsement of both leagues went to Shipstead whose mettle as a campaigner had been demonstrated in the race against Volstead and who may have appeared less vulnerable than Lindbergh on the loyalty issue.

During the 1920 gubernatorial campaign, Shipstead faced a challenge nearly as formidable as the one facing Lindbergh in 1918. In one respect he fared better: opponents of the league abandoned the tactic of disrupting NPL meetings, a commonplace practice in 1918. Jacob A. O. Preuse, the Establishment Republican candidate, also behaved with reasonable civility, emphasizing that he, too, was not completely beholden to the status quo. On the other hand, from a rhetorical standpoint, Preus' subordinates were as vitriolic as their 1918 predecessors in castigating the league. According to them, the organization was implicated in a Bolshevik plot to subvert the American social order. Free love, they contended, was an NPL value, and the family would be destroyed if Shipstead became

governor. Antileague cartoons personified the organization as a be-whiskered anarchist with a bomb in hand aimed at the church, the family and private property.

Shipstead responded to this onslaught by downplaying discussion of the radical public-ownership planks in the NPL platform in favor of an emphasis on "respect for law". In pursuing this line the candidate selected the safety commission as his principal target. Throughout the primary campaign he repeatedly accused the commission of making a mockery of freedom of speech and assembly. In addressing a rally at Glencoe on May 19, the future senator recalled a confrontation between himself and an unidentified county safety commissioner who had supported banning a league meeting within his jurisdiction. After securing an admission from the commissioner that speech and assembly enjoyed constitutional protection, Shipstead asked: "Do you mean .... to tell me that a few men appointed by the governor .... can overturn the law and constitution?" The commissioner responded: "Well *admitting* I was wrong I have *done* it; and don't you think that as a good loyal American citizen you ought to back me up?" Shipstead replied: "You fellows have violated, have broken the law, and I cannot back you up." At this point the commissioner delivered a final retort: "Well aren't you going to stand by the business men of this town?"

On primary election day, victory eluded Shipstead by a narrow margin. He carried 54 of the state's 86 counties, but the other 32, some of them with large population centers, tipped the scales in favor of Preus who won by a plurality of fewer than 8,000 votes out of a total of more than 320,000 cast in the Republican primary.

Encouraged by Shipstead's strong showing, NPL leaders nominated him by petition to run in the final election as an Independent. (This practice was legal in 1920, but would be declared illegal by the 1921 legislature.) This time Shipstead did less well, thanks to a Preus move to the left and the magnitude of Republican Warren G. Harding's triumph in the presidential election.

Two years later the two leagues made a third bid for power, not by seeking control of the Republican party, but by fielding their ticket under the Farmer-Labor label, a move that anticipated creation of a permanent Farmer-Labor party in 1924. This time Shipstead was chosen to run for the United States Senate seat held by Frank B. Kellogg who was seeking reelection.

In the early months of the 1922 campaign Kellogg (who under Coolidge would serve as Secretary of State) viewed his own prospects optimistically.

ly. He remarked to a Washington journalist that he expected no major problems; his most credible opponent was a "Swede woman". This comment was mistaken on two counts. Anna Dickie Olesen, his Democratic opponent, was not Swedish, but a dynamic woman of Welch descent who happened to be married to a Scandinavian academic. Nor was Olesen the chief threat to Kellogg's tenure, Shipstead was considerably more formidable.

As the campaign progressed Shipstead's prospects improved and Kellogg's deteriorated. For one thing Kellogg had been an avid supporter of the war which many voters now blamed for contemporary troubles. For another, the economic downturn of 1921 had sharply depressed agricultural prices, a situation boding ill for Establish-Republicans such as Kellogg. In the November election, Shipstead polled 325,372 votes to Kellogg's 241,833 and Olesen's 123,624. Undoubtedly Olesen's supporters were disappointed by her showing, but they could derive comfort from the fact that her total exceeded that garnered by the Democratic candidate for governor by more than 40,000.

Shipstead's debut in the United States Senate mocked the expectations of Washington journalists. They assumed that a Farmer-Labor Senator would be a fire-eating populist whose conduct would be that of the proverbial bull in a China Shop. In sharp contrast to this stereotype Shipstead scrupulously observed the traditions of the Senate and comported himself with a dignity that one writer characterized as "ponderous" and marked by an "olympian disdain". At the same time the new senator remained faithful to his policy commitments which, in the main, harmonized more smoothly with the agenda of the body's progressive Republican bloc than with the radical program of the emerging Farmer-Labor party. In 1923 the progressive Republican bloc included, among others, Senators Robert M. La Follette of Wisconsin, George W. Norris of Nebraska, Peter Norbeck of South Dakota, Smith W. Brookhart of Iowa, and Lynn Frazier of North Dakota.

Although the progressive Republican bloc was not a monolith, most of its members supported a number of initiatives that anticipated the reforms of the New Deal. Among these was a demand for federal action designed to raise farm prices. Maintenance of the highly progressive Federal income tax rates levied during World War I was another goal. So was a foreign policy based on nonentanglement with European diplomacy, and an end to intervention in Latin America. Most members of the group supported Senator Norris' call for permanent government ownership and operation of the hydro dam and nitrate plant on the Tennessee river constructed by

the Federal government during World War I. A more aggressive approach to conservation was another favored cause.

Shipstead's most visible contribution to the progressive agenda was co-authorship of the Shipstead-Nolan Act of 1930 prohibiting the lease of lands in the Superior National Forest for private use. His influence in other areas was enhanced by his membership on the Senate Agriculture and Foreign Relations Committees. The 1926 congressional elections which resulted in a virtual partisan tie within the Senate - 48 Republicans to 47 Democrats, significantly increased his clout with the Republican leadership which was now dependent on his vote in organizing the Senate.

Meanwhile the folks back home were according their senator high marks for his performance. Progressive Republicans was a popular cause with Minnesota voters, and Shipstead's apparently effective support of regional interests - including improvement of inland waterways - enhanced his standing with the business community. Farmer-Labor radicals were not particularly happy with his aloofness toward them, and with what they regarded as his "centrist" course, but until Floyd B. Olson assumed Farmer-Labor leadership in 1930, the party's fortunes were at too low an ebb to make opposition to Shipstead a viable option. Thus, in 1928 he accomplished the unusual feat of winning reelection by carrying every county in the state.

The coming of the Great Depression following the stock market crash of October, 1929, created both opportunities and challenges for Shipstead. On the plus side, the pain inflicted by the depression appeared to validate his opposition to the policies of the Coolidge and Hoover administrations. On a more negative level, the Farmer-Labor revival under Olson suggested more deference to Farmer-Labor claims on Shipstead, claims that he had evaded in the late 1920s. Again on the plus side, the triumph of Franklin Roosevelt in the 1932 election was followed by articulation of a program that in the main Shipstead could support.

As the election of 1934 approached, two potential perils threatened Shipstead's fortunes. On the one hand a group of Farmer-Labor radicals openly opposed his bid for renomination. On the other, Minnesota Democrats nominated Congressman Einar Hoidale, a highly respected politician, as their senate candidate. The question was, would Roosevelt throw his weight back on Hoidale, or would he tacitly back Shipstead by maintaining an ostensibly neutral stance favorable to Shipstead?

Before election day both perils evaporated. The administration refrained from specifically backing Hoidale, and the radical Farmer-Labor

threat sputtered and died. In November, Shipstead handily won his second reelection bid.

The years 1935 and 1936 marked the high point in Shipstead's relationship with the Roosevelt administration. The senator supported the programs of the so-called Second New Deal, including Social Security, the Wagner Labor Relations Act, and the law tightening regulation of public utilities. He was especially supportive of the measure setting up the Rural Electrification Administration (REA) and his impact on its implementation was considerable. In 1936 he departed from his previous neutral stance in presidential campaigns by coming out in support of FDR's reelection. In announcing his endorsement of the president, Shipstead laid particular stress on REA and its benefits for rural Minnesotans. He also may have rewarded the administration for its benevolent neutrality in the 1934 senatorial contest, and in addition may have sensed that FDR was immensely popular, an assumption confirmed by the election returns.

Beginning in 1937 Shipstead's relationship with both the Roosevelt administration and the Minnesota Farmer-Labor party rapidly cooled. When the president advanced his so-called court packing plan⁵ in February, 1937, Shipstead announced strong opposition to the proposal. In the months and years that followed, he found other grounds to oppose the administration. He began to worry about FDR's deficit spending. And, more important, the administration's tilt toward the Western Allies as World War II approached convinced him that Roosevelt was intent on repeating Wilson's folly - involving the United States in a war that did not serve any vital national interest.

Meanwhile developments within the Minnesota Farmer-Labor party were even more distressing to Shipstead. Following the death of Governor Olson in 1936, the party underwent a radicalization process that thoroughly displeased him. To him the leadership of Harold Stassen, the thirty-one year old moderate Republican who triumphed in 1938 over Farmer-Labor governor Elmer Bensen, appeared more promising. For his part, Stassen was happy to welcome Shipstead into his fold. On domestic issues the two politicians were compatible, and their differences on for-

⁵ The court packing plan, it should be explained, called for an increase in the Supreme Court's membership from nine to 15. The obvious goal was to change the orientation of the court from its anti-New Deal bias to one more favorable to the New Deal's programs. Shipstead's opposition seems consistent with his previous insistence on maintenance of constitutional proprieties. In his opinion the plan compromised the independence of the court.

eign policy were not yet the divisive factor they later would become. In 1939 it became increasingly apparent that Shipstead had decided to transfer his allegiance to the Republican party, and in 1940 he filed for the Republican nomination in the upcoming senate race.

From a short-range perspective this was a wise move. In the 1940 primary election, Shipstead commanded overwhelming Republican support, and this support held through the final election when he carried 84 of the state's 87 counties. The Shipstead mystique, it seemed, was still a powerful factor in Minnesota politics.

For the most part Shipstead's final senate term was a downhill slide. Fundamentally, this is attributal to the senator's refusal to adapt to the shift from isolationism on the part of Minnesota voters. As administration policy toward the Axis powers hardened in 1941, Shipstead refused to abandon his longheld isolationist stance, and, of course, Pearl Harbor sounded isolationism's death knell, a reality that Shipstead apparently failed to comprehend.

After Pearl Harbor Shipstead supported the measures needed to wage a successful war, but he remained overtly hostile to a reconstruction of the world along "internationalist" lines once the war was over. Understandably this alienated him from the Stassen camp whose leader had become, if nothing else, a staunch internationalist bent on reviving a world organization committed to the maintenance of world peace. The 1942 Republican primary carried intimations of things to come. In the race for the Republican senatorial nomination of that year, Walter F. Mickelson, Shipstead's former secretary, challenged the renomination of incumbent Senator Joseph Ball, a Stassen ally who shared the governor's internationalist enthusiasm. Ball prevailed by a substantial margin and handily triumphed in the fall election.

This outcome coupled with other evidence that isolationism was losing its appeal failed to swerve Shipstead from his course which by now was characterized as "nationalist" rather than isolationist. The real moment of truth came when the Senate voted on ratification of the United Nations Charter on July 28, 1945. Along with William Langer of North Dakota, Shipstead voted no. The repercussions were predictable. Given Stassen's role as an architect of the U. N. Charter it was now inevitable that his camp would make an allout effort to defeat Shipstead in the 1946 Republican primary.

And so it went. Stassen did not choose to make the race himself, but designated his chosen successor as governor, Edward Thye, to take on Shipstead. As expected Thye won a landslide victory in the September,

1946, primary. The few pockets of Shipstead strength were, for the most part, located in German-American population centers.

Following his defeat Shipstead virtually disappeared from public view. His views on current political trends were not solicited by journalists, and there was no speculation about a possible Shipstead comeback. He spent his last years as a resident of the Knute Nelson Home for the Aged in Alexandria, Minnesota. His death in 1960 was noted in a number of front-page stories in the press, none of which attempted to review his career in a balanced way.

In this writer's opinion, the public career of Henrik Shipstead richly deserves reevaluation - and the sources for such a project are widely available. Such a reevaluation might well retrieve some of the "good" that presently is "interred with (Shipstead's) bones".

GÅVEBOKA FRÅ KVITSEID

Kjøp boka i
Kviteid Bok og Papir

Knut O. Lundeberg
Glimt fra mitt liv
En utvandrers minnebok
Øyvind T. Gulliksen, red. *

Ein sjølvbiografi av Knut O. Lundeberg, som utvandra frå Kviteid, Telemark, i 1879. I boka fortel han om oppvekst i Telemark, utreise, gardsarbeid og utdanning i Midtvesten, besøk i Telemark og virke som prest i norsk-amerikanske kyrkjer.